

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Hieronymi Bignonij Notae ad librum legis Salicae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-22974

VIII.

*Charta ingenuitatis qua Amalricus Diaconus
Asaram famula libertatem concessit in
Ecclesia sancti Vitoni.*

QVI famulum vel famulam suam à jugo ser-
vutatis absolvit, sine dubio mercedem reci-
piet ab illo qui dixit: *Dimittite, & dimittetur
vobis. Date, & dabitur vobis.* Quapropter ego
Amalricus Diaconus atque sanctæ Mariæ Virdu-
nensis Ecclesiæ Canonicus pro remedio & abso-
lutione animæ fratris mei Ladonis dimitto inge-
nuam famulam illius nomine Asaram, quam ipse
mihi ad libertatem faciendam tradidit & dedit,
ut hinc & deinceps ingenua sit ingenuaque per-
maneant, tuitionem Ecclesiæ sancti Petri & san-
ctorum confessorum Vitoni, Pulchronij, Posses-
soris civitatis Viridunensis Pontificum habeat, &
annis singulis in festivitate sancti Vitoni ad altare
ipsius in prædicta Ecclesia civitatis Viridunam
deneratam de cera perfolvat, ipsiusque Ecclesiæ
mundiburdo & Abbatis ejus tuitione defenata,
per hanc ingenuitatis chartam liberam & firmissi-

mam omni tempore obtineat libertatem & inge-
nuitatem. Si quis verò, quod futurum non credo,
si ego aut ullus de heredibus meis vel coheredibus,
vel ipsius fratris mei Ladonis, seu quolibet altera
extranea persona hanc ingenuitatis chartulam in-
fringere voluerit, cui litem intulerit, unâ cum
prædicta socia Ecclesia, cogatur persolvere auri
libram 1. argenti pondera xii, multa sustineat,
& quod repetit non evindictet. Et ut hæc ingenui-
tatis chartula in omnibus firmior sit, manibus
propriis subter eam firmavimus, & qui subscri-
berent vel signarent in præfenti rogavimus, sti-
pulatione subnixâ. Actum sub die Iduum mensis
Junij, in prædicta Ecclesia S. Vitoni, ubi corpus
Ladonis sepultum est, anno xi. regnante Ottone
Rege filio Heinrici Regis in regno quondam Lo-
tharij junioris. Signum Amalrici Diaconi, qui
hanc ingenuitatis chartulam fieri & firmari roga-
vit. Isti sunt testes, Adelardus, Albricus, item
Albricus, Anselmus, Raynboldus, Robertus,
Dominicus, Flocherus, Berardus Abba, Hei-
roaldus Diaconus, Blicherus Diaconus, Ber-
terus Presbyter calvus, Saroardus Presbyter &
Cancellarius scripti & subscripsi.

NOTÆ

HIERONYMI BIGNONII

AD LIBRUM

LEGIS SALICÆ.

LEGIS SALICÆ] Zosimus lib. 3. *Tò Sa-
licus èστὸν ὁμοῦν ἰσχυροῦν.* Ammianus Mar-
cellinus lib. 17. de Iuliano: *Peis primos omnium
Francos, eos videlicet quos consuetudo Salios ap-
pellavit.* Idem Zosimus lib. 4. Iulianum refert
Saliorum ope Quados peniculis excidisse, quos
demum in numeros militares adscripsit: *Κοίνας
Σαλιος τῆ, & Κοινοὺς πολεμῶν, & τῶν τῶν βασιλέων ἰσ-
χυροῦν ἰσχυροῦν ἰσχυροῦν, & τῶν τῶν βασιλέων ἰσ-
χυροῦν ἰσχυροῦν.* Quos Saliorum ordines suo tem-
pore durare ait. Ideoque in Notitia utriusque im-
perij inter auxilia palatina sæpe Saliorum numeri
memorantur: *Sub dispositione Magistri militum
presentalis per orientem Batavi seniores, Brac-
cati juniores, Saly Constantiani.* In Occidente
verò sub dispositione Magistri peditum, *Saly Tu-
bantæ Augustei, cum eorum clypeis.* Ibidemque,
Sagittarij Nervij, Saly Gallicani. Et inter equi-
tum vexillationes intra Gallias cum viro illustri
Magistro militum Galliarum, *Saly seniores;* ali-
bi, *Saly juniores.* Francorum quippe multitudo
non in palatio modò, ut ait Ammianus, ea tem-
pore florerebat, sed & auxilia militaria nume-
rosque complebat. Sed unde Saliorum appella-

tionem traxerint ignotum est. Nam quòd pleriq-
ue à fluminibus sic nominatos esse contendunt,
nec confirmare nec refellere in animo est. Tan-
tùm dicam nihil adferri quo mihi quidquam ex
his opinionibus probetur. Quòd verò doctissimus
Pithæus & Vignierus de saltu commenti sunt, id
bellè & acutè magis quàm verè dictum. Neque
suffragatur Ammianus dum ait consuetudine
Francorum partem Salios vocari, cùm liquidò
constet consuetudinem pro more gentis ab illo
usurpatam. Longè itaque Romanas ejusmodi bar-
bararum appellationum etymologias fugere de-
bemus, ne cum illis ineptiamus qui Longobardos
à longis barbis dictos somniant, cùm tamen
inter Germanicarum gentium barbara vocabula
apud Tacitum reperiantur. Idem & de Burgun-
dionibus statuo, qui itidem à Tacito nominan-
tur; quos tamen Iordanus à Burgis Romanis
appellatos esse contendit. Ut tamen nihil præ-
termittam, Salicem oppidum Mersæ apud Am-
mianum lib. 31. legitur, unde Salios deducere
possent qui somnia sua obrudere gestiunt, quan-
doquidem & ex Pannoniis aut etiam ex Scythia
Francos oriundos asserunt quidam apud Grego-

rium. Igitur supervacuo labore & anxia curiositate rejecta, nihil certi de vetustissimis rebus sine coactancis scriptoribus posse dici pronuntiemus. Porro hæc lex una ex duabus est quibus Franci regebantur, altera verò lex Ribuariorum. Sic accipio Einhardi memorabilem locum de vita Karoli M. *Franci duas habent leges plurimis in locis valde diversis*; quibus Karolum capitula pleraque addidisse scribit, quæ quidem hodie extant. Hæc quoque lex est qua sub Friderico Anobarbo Francorum nobilissimos Salicos adhuc usos fuisse testatur Otto Frisingensis lib. 4. cap. 32. qua usam fuisse Marthildem Comitissam in diplomatis suis apud Sigonium de regno Italie lib. 8. ipsa docet. qua tandem vetustate abolita, Iuris Francici præcipua capita in locum ejus nominèque immigrarunt; præcipuè illud decantatissimum quod regni nostri velut tutelam continet. De tempore verò quo lata est, & quid quoque tempore additum vel immutatum sit, jam accuratè à nobis disputatum est.

TIT. I.

DE MANNIRE] Adnuntiatio apud Pistas DCCCLXIV. cap. VI. *Et quia non habent domos ad quas secundum legem manniri & banniri possint, dicunt quòd de mannitione vel bannitione legibus comprobari aut legaliter judicari non possunt.*

1. SI EVM SYNNS NON DETINERIT] Editio Germanica legis Salicæ, ut testatur Pithæus. *Si in mallum vocatus fuerit, & is qui vocatus est non venit, sicut aut infirmitas aut ambascia dominica detinuerit &c.* AMBASCIÀ leg. Burgund. addit. 1. tit. 17. *in ambascia sua asinum alienum detinere pro opera.* Germ. *Ambasci.* inde *Ambasciator.* Petrus de Vincis lib. 1. ep. 8. lib. 3. ep. 82. inde *Ambasci* Gallorum clientes Cæsari.

TIT. II.

FURAUERIT] Sic infra passim hoc tit. & in seqq. ubicunque *furatus fuerit* legis, in MS. *furaverit* scriptum est. Sic Symmachus lib. 2. ep. 48. Glossarium infra tit. 29. in legibus Bajuviorum.

HARANNE] Hara Varroni R. R. lib. 3. cap. 10.

EXCEPTO CAPITALI ET DILATURA] Damnum & dilatura. Leg. Rip. tit. XVII. Præter capitale subreptum, & præter dilaturam, hæc etiam multa inferitur excepto capitali, id est, præter subreptum vel ejus rei pretium, ut infra tit. XI. Dilatura verò est id quod interest propter moram. Iacobus Cujacius, non autem pretium delationis aut fredi, ut malè apud Pithæum & Lindenbrogium glossæ vet. quibus non eò statim fides habenda quòd illi scripserint. Mihi namque constat edita glossaria inceptorum hominum & incitorum opera, à quibus nonnulli vestigium vocum antiquarum querendum est. Hæc dixisse sufficiat. Nam non semel ab illis infra dissentimus; nec illi sumus qui adeo religiose editas quisquillas observemus ut integrum judicium non retineamus.

4. DE SYDE FURAUERIT] Observa gravius puniri qui è stabulo seu hara subripiunt, denique si quid clausum, ut infra sepe, quam qui

in campo. Sic l. ult. §. 1. D. de Abigeis *plenius coercendus &c.* quamquam Cujacius hoc tit. & observat. 6. cap. 8. ex Græcis legat *lenius, & pœnitens*, adducto Iustini loco de Scythis.

13. SCROVAM DVCAËIAM] Codex Thuani, *scrofam*, id est scrofum quam ceteræ sequuntur. Virgilius: *Quis pecori imperitet, quem tota armenta sequantur.* Tertullianus adversus Iudæos: *cum ducator ejus in ea pati haberet.* Sic ducator navis. Quomodo, §. Si navis. ad leg. Aquil. Et quod propius ad hunc locum accedit, glossæ vet. *Ducate, & ducator* & *duca*. Glossæ quippe ad junctura que agmen ducunt respiciunt. Vide Savaronem in notis ad Sidon. pag. 350.

14. SACRIVVM, QVI DICITVR VOTIVVS] Sacrivum Varroni dicitur ad sacrificium destinatus. Tertullianus tamen de sanguine reprobi bovis mori optantis. Ea verò vox translata est ad illos qui locis sanctis devotebantur, ut apud Gregor. Turon. Porro sacrifici istud vocabulum reliquum est ex ethnicis observationibus quibus tum Salij tenebantur cum scribi leges suas jussissent; etiam remanserit tanquam de votivis rebus ageretur, quæ sanctis quibusdam devote sunt. Et quod heic ex Gregorio Turonensi affertur, ejus exemplum hodie extat in agnis sancti Petri, ex quorum lana fit pallium. Sacrivus pro votivo accipitur in Concilio Antifiodor. can. 3. *Non licet inter senes aut arbores sacrovas vel ad fontes vota exolvere.*

VOTIVVS] Gregor. Turonens. de miraculis lib. 1. cap. 97. *Anni exigua pauculos gallinarum pullos habebat, quos ex voto Basilicani ditioni subdidit.* Idem lib. 2. cap. 31. *Illud memoravi dignum est, quæ sit mansuetudo pecorum in hac basilica (S. Juliani Brivatenis) votivorum &c.* De his verò quæ votiva sunt nulli penitus quippiam subtrahere licet, nullus priusquam ad basilicam veniat aut commutare presumpsit aut emere. Sic & de gloria confessor. cap. 3. Vide de equis à Cæsare Rubiconi consecratis Sueton. lib. 1. cap. 81.

17. XV. PORCOS] Quidam decem oves gregem esse putaverunt, porcos etiam quinque vel quatuor abactos, l. ult. D. de Abigeis.

SI QVIS DE GREGE XV. PORCOS] Nam & fues gregatim pascuntur. in tit. D. ad leg. Aquil. ex Homero.

TIT. III.

5. SI QVIS VACCAM DOMITAM] An gravidam, quæ tauri ruentis in venerem pondus toleravit? Vide tamen Columellam de domitis bobus. Fortè cicurem & manifestam, ut intelligatur de ea quæ in villa nutritur, non de aliis quæ cum grege in agris vagantur.

7. TAVRVM GREGEM REG.] Virgilius Georg. 3. *Quem legere ducem, & pecori diverse magistrum.* Seneca Hippolyto act. 1. sc. 2. *duxit indomiti gregis.* Claudianus de quarto consulatu Honorij:

*Sic pastua parvus
Vindicat, & necdum firmatis cornibus audax
Iam regit armentum vitulus.*
Seneca ep. 90. *Mutis gregibus aut maxima corpora presunt, aut vehementissima. Non præcedit armenta degener taurus, sed qui magnitudine at*

toris ceteros mares vicis. Vide de ariete gregis ductore Bassilium in psalm. 28.

GREGEM REGENTEM] Atqui armentum est, non greges. Sed non mirum si id nostri non curarunt. Nam à Iurifconsultis ipsis confundi videmus, l. 2. §. 2. D. ad leg. Aquil. l. 22. de leg. 1.

10. TAVRVM REGIS] Vide libros Regum, de Regibus Edon.

TIT. IV.

3. BERVICES] Paulus Diaconus lib. 5. cap. 40. Vlpianus in l. 2. §. 2. de Abigeis. *Qui porcum vel capram vel vervecem abduxit.* Vulgata editio habet *vervecem*, sed Florent. *bervicem*.

TIT. VI.

DE FVRTIS CANVM] Vide Columellam lib. 7. cap. 12. Virgil. Georgic. 3. *Nec tibi cura canum fuerit postrema.*

1. CANEM SEVSIVM] Hermannus Nue-narius in lib. de origine Francor. porcarium canem interpretatur vel doctum ad investigandos apros; fortasse doctus ad venandum aut indagandum. Sidon. Rutilius Itinerar.

Instrumenta parat venandi villicus hospes.

Atque olidum doctas nosse cubile canes.

Germani dicunt *Ein seu hunt*, vel *Schuynhund*. At in legibus Alamannorum & Bajuvarior *Loithibum* vocatur, quasi manu ducatur, *leitthen* ducere, *hund*, canis. Nos *Limier* ab ea fortassis origine. Exemplar e. habet *seguifum*, omnino rectè, qui canis Gallicus à loco dicitur Arrian. in cynegetico MS. Vide leg. Burgund. addit. 1. tit. 10. leg. Alamannor. tit. 82. leg. Bajuvar. tit. 19. cap. 1. num. 1. 2. 3. Glossæ vet. *Sufes*, *magni canes*. Papianus tit. 20.

QVI MAGISTER SIT] Fortè, *dressé à la chasse*, aut qui alios possit ducere. Canis venaticus apud Ruffinum antiquit. Iudæarum lib. 4. cap. 6. Canis doctus leg. Alaman. tit. 79. c. 1. n. 1. Fortasse & canis ductor, ut in leg. Alaman. tit. 28. Boiorum tit. 19. cap. 1. Fridericus Imper. de arte venandi cap. 6.

2. SEVSIVM RELIQVVM] Vnum ex multis, inter ceteros.

VELTREM] Vide Franc. Pithœi notas. Ioh. Belius indicavit hanc vocem apud Xenophontem in cynegetico latere.

PORCARIVM] Leg. Alaman. tit. 28. *canis porcarium*.

VELTREM LEPORATIVM] Vide Lindbrog. glossar. leg. Burgundionum addit. 1. c. 10. Alamann. tit. 82. Bajuvar. tit. 19. cap. 1. §. 5. Firmicus tit. 5. cap. 8.

QVI ET ARGVTARIVS] *Qui ciat oculos & signis arguat hostes.* Grætius de venatione. F. Pithœus. Hæc tamen de cane leporario agitur, quem argutarij quoque nomine vocitatum docet hic locus, ab argutis naribus & acri olfactu nomen sortitum. Valerianus Cemel. homil. 10. *Hic in conspectu amulio cursibus auris lepori imminet, ille argutis naribus cervi vestigia latentis inquirat.* *oculos* Sophocli & Xenophonti in cynegetico.

3. CVSTODEM DOMVS] Leg. Alaman. tit. 82. Frif. tit. 4. Bojor. tit. 19.

QVI IN DIE LIGARI SOLET] Cato rei rust. c. 124.

4. CANEM PASTORALEM] Leg. Frif. tit. 4. Iustin. in legibus Georgicis vocat *canem pastoralem*. Iac. Cujac. Ioseph. lib. 4. cap. ult. *canis* *ἰσχυρὸς*, ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς. Sophocles vocat *κύων βοῦκος*, hoc est, *id venandi canis*.

TIT. VII.

1. ACCEPTOREM DE ARBORE] Gregor. Turonens. de miracul. lib. 2. cap. 16. In leg. Frifionum tit. 4. num. 3. *canis acceptorius*. leg. Bojor. tit. 19. cap. 1. leg. Burgund. addit. 1. tit. 11. edit. Til. leg. Alaman. tit. 99. Glossæ vet. *acceptor*, *itesc*. Acceptor & accipiter dicitur. Virgilius enim accipiter dixit, Lucilius acceptor. Solipater Charifius. Acceptor *dominus* in leg. Ribuar. tit. 36. n. 11. qui idem est ac accipiter. Communiter autem accipitrem sparvarium reddimus; quamquam heic clarè distinguantur infra num. 4. Sed scitè heic distinguuntur, non malè à vulgo nostrati conjunguntur. Idem enim utriusque generis, quamquam diversæ species. In ejusmodi venatione tribus variis avium speciebus utuntur, aquila, falcone, accipitre. Priores duæ pinnariæ sunt, seu lorariæ; ultima buccellaria, cuius rursus sunt quinque species. Primus est *antour* dictus, femina. Secundus *antour* mas & parum capiens. Tertiæ speciei deest masculus. Quarta sparvarius est. & quinta Salech omnium minimus. *Tardif* artis falconariæ cap. 1. & 8. Potrò *acceptor* ad verbum est *antour*. Quarta species sparvarius dicitur fringularius Thuano lib. 1. de re accipitana; quamquam astures vocet Thuanus ex Iulio Firmico ibidem. & Volaterranus lib. 25. *Astorgios* ponit Pausanias, quos Italiæ *astures* dicunt. *astures* alij vocant. Ita Fridericus de arte venandi lib. 2. c. 29. *Sparvarij sunt minores alius avibus de rapina quibus frequentius utuntur homines; & quia secundum formam membrorum & manerem plumagij similes sunt austuribus, licet sint alterius speciei, tamen illi qui appropinquant forma membrorum convenienti, & pulchro plumagis, austurum sunt laudabiliores.*

5. INTRA CLAVEM] Observa majorem penam in furto rei intra clavem servatæ, ut infra tit. 2. num. 3. & 4.

5. ANETAM] Fortè anserem feminam, aut anatem, leg. Alaman. tit. 99. num. 19. *Anethapich* in leg. Bajuvar. tit. 20. cap. 3. accipiter anetas capiens. Speculum Saxon. tit. 3. art. 51.

TIT. VIII.

2. INTRA CLAVSVRAM] De clausura vide infra tit. x. in rubrica.

EXCIDERIT] Virgilius eclog. 3. *Atque mala vites incidere falce novellas.*

TIT. IX.

1. VAS APIVM] Apiaria, in leg. VVifig. lib. 8. tit. ult. l. 2. & 3. *Si quis apiaria in civitate aut in villa forsitan construxerit, & alij damnum intulerit, statim moneatur ut eas in aliis locis transferre debeat, ne fortè in eodem loco hominibus aut animalibus damnum inferant.* Leg. 3. *Signis ingenuus in apiariis furti causa fuerit deprehensus.* Potrò in leg. Bajuvar. tit. 21. c. 8. advertenda hæc: *Si apes, id est examen alicujus ex apili elapsum fuerit. Et cap. 9. Si autem in capturis que ad capiendas apes ponuntur, id est, vasculis apum, (evolaverunt apes, supple) similis*

mōdo (ut suprà cap. 8.) impellat eum cujus est vasculum. Viderei rustice auctores.

3. CAUSAM] id est, rem, ut infra tit. xi. n. 2. Vide notas ad Marculfum lib. i. cap. 1.

TIT. X.

CLAVSURA] Leg. V Visigothor. lib. 8. tit. 11. Si pecus absque damno in clausuram mittatur, supra tit. 8. num. 2. Capitular. lib. v. cap. 279. domus & villas & septa villarum, & piscatoria manufacta, & quicquid fossis aut sepibus vel etiam alio clausurarum genere praeingitur. Clos, closture nostris.

1. PENITVS EVM LADERE] L. 39. D. ad leg. Aquil. Sic illud expellere debet quomodo si suum deprehendisset, alioqui actio est ex lege Aquila. Nam si quod damnum ex ea re cepit, habet proprias actiones, de pastu scilicet, l. 14. de praescript. verbis. Itaque qui alienum pecus in agro suo deprehenderit, non iure id includit. Hac Pomponius. Aliud tamen hodie servatur. Nam includimus secundum legem municipalem. Vide Røt in consuetud. Picq. Speculator. tit. de actore. vers. sed pone juven. Bartol. ad l. 9. §. 1. de damno infecto. Contra Oldrad. Vide Mingo ad consuetudines Andeg. Godofred. ad l. 39. ad leg. Aquil.

3. CONCESSVS NON EVERIT] Sump-tum ex lege Aquilia, in qua inficiatione lis crescit.

9. MINENTVR] Hieremias thren. cap. 3. Me minavit & adduxit in tenebras. Vide libros Regum. Minare est agere. Victor Vticensis lib.

11. Illa beatorum turba expellentibus quibusdam Ethiopibus minata est foras. Quae vox apud nos integra conservatur. Anianus ad Pauli sentent. lib. 1. tit. 18. actum interpretatur quo peccata mirare consuevimus. Cujac. ad eum locum. Apuleius lib. 9. Iumenta bibendi causa prominabat. Et lib. 3. Nos duos asinos minantes baculis exigunt. Festus: Agasones, equos agentes, id est, minantes. Mox: Agere modo significat ante se pelleri, id est, minare. glossema videlicet Pauli Diaconi. Vide Cujacius dicit se assentiri Ant. Oisello, qui in Autonij epig. de Myronis Bucula, me mouebat ut suam. legebat, minabat.

11. SEPTEM] Prudentius Hamartigenia: Quamvis maceris florentes ambiat hortos, Sepibus & densis vallentur vitrea rura, Aut populata rodet gemmantia germina brachus, Aut avibus discerpias feris lacerabitur uva. Vide infra tit. 36. de sepibus. Vide Columellam, Catonem, Palladium, de maceris & sepibus.

QVEMLIBET LABOREM] Graecis ἐργον: in rois ἐργον, pro in arvis, in cultis, Xenophon in cynegetico, Eustathius odyss. 4. Hesiodus: ἐργον ἐργον.

PECORA MISERIT] Gregor. Turonens. de miracul. lib. 1. de Chumis seu Hunnis Gallias vastantibus: Hostis in circuitu depopulabatur villas, domos iradebat incendio, agros vineasque pecoribus inromissis vastabat. Alioqui si aperta esset terra, nec sepe aut vallo defensa, impune erat, ut & consuetudinibus nostris. Pithæus. Sic Cicero pro Cæcina: Si via sit immunita, jubet lex quæ velit agere jumentum. Defendere porro eo sensu apud Columellam & in legibus VVisigoth.

TIT. XI.

3. INGENVVM DIMISERIT] Pro, libertate donaverit, ut infra tit. 28.

5. VALENT. SOL. XV. AVT XXV.] Varium mancipiorum fuit pretium, ut & ceterarum rerum venalium, pro tempore scilicet & mancipij qualitate. Finge aliud esse in novito, aliud in veteratore, aliud in artifice, in erodito. Vide titul. de additio edicto, & Pignorum de servijs. Communis tamen aestimatio fuit viginti aureorum, l. 31. D. de minorib. l. 1. Cod. de comm. serv. manumiss. Gregor. Turon. lib. 3. cap. 14. sunt XII. solidi, leg. Burgund. tit. 57. Concil. Matifcon. l. ann. 18. Guntchitami R. c. 16. Sancimus ut nullus Christianus Judas deticeps debeat deservire; sed datus pro quolibet domino mancipio duodecim solidis, ipsum mancipium quilibet Christianus seu ad ingenuitatem seu ad servitium licentiam habeat redimendi.

TIT. XII.

1. SI QVIS INGENVVS] Heic passim dicitur tantum hominum species, servi & ingenui; non liberti; nec libertini.

5. AVT ADVLTERAVERIT] Glossæ interlin. Thu. & eam furivò aperit. Videndum an rectè.

TIT. XIII.

1. AVT FLAGELLIS] Patibulo condemnabantur servi pro furto aut latrocinio, ni esset qui redimeret. Gregor. Turonensis de miracul. lib. 2. cap. 16. Et etiam aliquando liberi. Idem de mirac. lib. 1. cap. 73. Seneca epist. 7. Latrocinium aliquis fecit, meruit ut suspendatur. Gregor. Turonens. de gloria confessor. cap. 101. Idem de miracul. B. Martini lib. 1. cap. 21. lib. 3. cap. 53.

CXX. ICTVS] Franc. Pithæus. Capitular. lib. 3. cap. 31. ubi quadam annotavi. Iosephus lib. 4. cap. ult. & dicitur quod in iudæa, & in synodo Matifconens. sub Gunteranno R. cap. 8. Si quicumque Clericus hoc implere distulerit, si junior fuerit, uno minus quadraginta ictus accipiat; si honoratior, triginta dierum inclusione multetur. Victor Vticensis pag. 21. & fustes accipiat. De quadraginta ictibus vide Buxtoetium Synag. Iud. pag. 410.

PRO DORSO SVO] Sic corium servi redimere, leg. Frison. tit. 3. num. 4. Sic apud Iuriconsultos sanguinem suum redimere.

TIT. XIV.

1. SCREONA] Cod. Thuani, screuna. Non potest esse scrinium. Fr. Pithæus scilicet interpretatus est cameram in humum demetas & sono oneratas, in quibus hyeme puella conveniunt, idque etiam cum integro nomine apud rusticos campanos remanere testatur. quod Germanis consuetum. Tacitus: Solent & ulceraneos specus aperire, eisque multo insuper fimo onerant, suffugium hyemi & receptaculum frugibus, quia rigorem frigorum ejusmodi locis molliunt, & si quando hostis advenit, aperta populatur, abdita autem & defossa aut ignorantur, aut eo ipso salunt quod querenda sunt. Infra tit. 29. num. 33. Si quis screonam qua clavem habet effregerit, & aliqua

aliquid furaverit. *Det-Accords* librum fecit *Efc* *orenes*, à joci ibi habitis.

5. **TRAHITVR**] id est, rapitur, ut supra num. 1. & 4. & infra tit. 29. num. 38. Marculfus lib. 2. cap. 16. & cap. 39. formulæ leg. Rom. cap. 16. Synodus Turonens. II. cap. 21. *Et nullus ingenuam puellam absque parentum voluntate trahere aut accipere presumat.* Vide Virgilium 2. *Aneid.* de Callandra.

Ecce traheretur passis Priameia virgo Crinibus.

IN VERBO REGIS] Vide leg. Rib. tit. 35. num. 3.

6. **LITVS**] Glossæ interlin. Th. *ffcalinus vel sanctuaris.*

7. **INGENVITATEM SVAM PERDAT**] Senatusconsultum Claudianum. Marculf. lib. 1. cap. 29.

8. **TVLERIT**] id est, abstulerit, ademerit. Glossæ vet. barbaræ MSS. *ademerit, tulit.* Notæ ad Marculfum lib. 1. cap. 28.

10. **DRYCHTE**] pacta, promissa; à fide, quæ *drauu* Germanis. Aventinus in glossario.

AD SALTERIT] Infra tit. 15. num. 4.

11.] Tertull. lib. 1. ad uxorem.

IN SERVITIUM IMPLICETVR] Infra tit. 27. num. 3. Sic apud nos, *en formariage le pire emporte le bon.* Vide Burchardum in lege familiae.

13. **PER VIRTVTEM**] Per vim. leg. Alaman. tit. 5. v. 2. & 5. ubi factio opponitur. leg. Longobard. tit. 1. & tit. 17. l. 4. *Et collegerit se una pars cum virtute, & dixerit Eamus & expellamus eos de ipso loco per virtutem foras.* Tertull. adversus Iudæos: *Nam præter quod omnibus notum est Orientis virtutem (id est, vires) auro & argento pollere solitam.* Anastasius Bibliothecarius ex Theophane ad an. Christi DCXXXV. *Imperator (Heraclius) ordinavit alium Præto-rem nomine Bahanem & Theodorum Sacellarium cum virtute Romaica, & adversus Arabes misit.* Theophanes dixit *ἡ ποικιλία τῆς ἀρετῆς.* Eo retulerim illud Virgilij, *Dolus an virtus, quis in hoste requirat?* Et sanè præcipua militaris virtus fortitudo est, unde virtus etiam in malam partem, pro vi, aut pro coptis, nos, *forces.* Franci quidem fortitudinem præcipuam virtutem habuerunt, & vi virtutis nomen tribuerunt. Budentius hamartigenia: *Insulcat virtute pari, sed dispare fato.* Idem ibidem: *Panarum virtutis non intellecta coëret.* Paulus VVarnesfrid. lib. 6. cap. 27. *Qui Gislulfus tempore Iohannis Papa cum omni sua virtute Campaniam venit, incendia & depredationes faciens &c.* Sic Tertullianus de pallio: *Presentis imperij præfens virtus.* Per fortitiam, leg. Ribuar. leg. Bajuvar. Marculfus lib. 1. cap. 28.

16. Etli caput hoc in quibusdam MSS. reperitur, ut in cod. Iac. Augusti Thuani, Anton. Oisellij, & in Metensi, abest tamen à plerisque. Regij quidem & phylitacei duo non habent, & rectè. Nemo quippe dixerit hanc legem Salios redolere, sed continuo Romanam esse omnes agnoscunt. Unde irrepresserit manifestum est. Particula enim est interpretationis Aniani ad leg. 5. Cod. Th. de incestis nuptiis. Sanè lege Salica de Tom. II,

incestis nuptiis nihil cautum fuisse adfirmare auctum, cum in Decreto suo Childebertus Rex sanctionem ea de re ediderit: *Nullus incestum usum sibi societ conjugio, hoc est, nec fratris sui uxorem, nec uxoris sui fratrem, nec uxorem patris, aut parentis consanguinei. Si quis uxorem patris acceperit, mortem incurrat. De præteritis vero incestis conjugationibus, per predicationem Episcoporum iussimus emendari.* Quod malum in Gallia primis Francorum temporibus, ut qui aut pagani adhuc aut recens Christiani fuerint, gualatum fuisse ex repetitis canonum sanctionibus videre est. Synodi Agathensis c. 61. Epaunenensis c. 30. Aurelianensis III. c. 10. Arvernensis c. 2. Aurelianensis IV. c. 27. Turonica II. sub Chariberto R. c. 22. in qua referuntur excerpta ex libris sacris, canonibus superioribus, & legibus quæ huc pertinebant; nominatimque hæc constitutio laudatur: *Itemque ait sacra sententia legum, quæ in hac explanatione omni homini tam docto quam indocto aperta est, ut quisquis aut sororis aut fratris filium aut certè gradu (lege, ulterioris gradus) consobrinam aut fratris uxorem sceleratis nuptiis sibi junxerit, huic pena subiacet, & de tali consortio separetur, & reliqua.* Vide Capitulum lib. VI. c. 410. lib. legum Theodosij 3. cap. 12. contra illicita conjugia & de viduis, synod. Paris. III. c. 4. tomo 1. Concil. pag. 638.

FRATRIS FILIAM] Hanc certè conjunctionem Romani quoque aspernati sunt, Senatu licèt in gratiam Claudij decernente ut justè inter patruos fratrumque filias nuptiæ in postum statuerentur. Sed, ut Tacitus scribit, nemo repletus est nisi unus talis matrimonij cupitor. Iurifconsulti quidem fati docent reprobatam fuisse hæc conjugia, dum quod ejusmodi matrimonij causa datum esset, causa non sequuta conditione sine causa repeti aiunt. Papinianus in l. ult. de condic. sine causa,

ALTERIVS] Oisellij cod. *ulterior.* Legendum ut in Aniano, *ulterioris.*

INFAMIA SINT NOTATI] Hæc ex Aniani mente, non ex Imp. sententia. Neque enim quid simile in lege ipsa reperire est. Sed ex quo Gothus ille legerat incestis nuptiis contractis neminem ex ejusmodi conjunctione neque uxorem neque dotem neque liberos sperare debere, continuo ille spurios infamia notari commentus est, certè præter constitutionis mentem. Spurios sanè illegitimæ conjunctionis & natalium penam nota quadam sustinere nemo ambigit. Verè Plutarchus: *Τῶν ὑψηλῶν ἢ καλοῦσθαι ἢ εὐνοῦσθαι ἀνάγκη ἐστίν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἢ καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἀποβῆναι τῶν ἀνόμων.* In eam sententiam videndus Cassiodorus lib. 2. epist. 11. & Iosephus lib. 4. cap. ult. Idipsum tradit Callistus PP. in epist. ad fratres per Galliam constitutos c. 1. ex quo Burchardus lib. 7. cap. 1. *Conjunctiones consanguineorum prohibere, quod eas & divina & secularis prohibent leges &c. Leges vetero sæculi infames tales vocant, & ab hereditate repellunt.* Leg. VVifigoth. lib. 3. tit. 5. cap. 1.

TIT. XV.

EXPOLI AVERIT] Depouiller. Salvianus lib. 7. *Punit expoliatores domorum, cum sit expoliator provinciarum.*

Ggg

1. **SUPERVENTV**] Paulus Varnefridus pag. 280. *Super eos venient.* & passim. in Bibl. *irruit super eos.* Gallicè, *couir sus.* Seneca de ira lib. 1. *Germanis quid animosus, quid ad incursum acris.*

3. **SI VERO FRANCVS**] Observa majorem penam adversus Romanum quam adversus Francum.

4. **VIA LACINAM**] Vet. cod. Thuani, *vía laciniam.* Vide infra tit. 33.

TIT. XVI.

1. **VILLAM ALIENAM ADSALIERIT**] Videt. 11. D. ad leg. Jul. de vi publica.

ET QVICQVID INDE ABSTVLERIT] id est, capitale, ut supra & infra passim.

TIT. XVII.

DE SEPVLCRO VIOLATO] Vide infra tit. 57.

2. **PARENTES DEFUNCTI**] Iulius Capitol. in Maximino juniore: *Quedam patris sua libros Homericos dedit.* Lampridius in Alexandro: *amicos & parentes Alexander si malos reperit, aut punivit &c.* Vide Notas ad Marculf. lib. 2. cap. 14.

VT INTER HOMINES NON HABITET] Vide leg. Ribuar. tit. 87.

3. **IN NOFFO**] Glos. interlin. cod. Thuani. in sarcophago lignea.

4. **ARISTATONEM**] Vide infra tit. LVII. num. 3. Fr. Pithetum. Vide & Lindenbrogium ad Ammianum, de purpura avulsa à sepulchro Domitiani.

TIT. XVIII.

DE INCENDIIS] de incendiariis, de artibus. Vide *Beaumanoir* cap. de haute justice.

4. **CONCISA**] Concedes dicit Tacitus, sicut Cæsar & Marcellinus. Vide Fr. Pithetum & Spartianum in Hadriano. Describitur à Sangalenti lib. 2. cap. 2. Paulus VVarnef. lib. 3. cap. 4. Strobo lib. 4. de Britannis: *Περίεργον δὲ ἵππων καὶ βοῶν &c.*

TIT. XIX.

1. **COLPVVS**] Vet. cod. *colapvus* Vnde nostris, *coop.*

FALLIERIT] Fallire à verbo fallere; nobis, *faillir.*

SAGITTA TOXICATA] Venenatis sagittis usos olim Gallos, etiam in venatu, Plinius auctor est lib. 27. cap. 11. ut & Cornelius Celsus, A. Gellius ex Plinio, & Admiranda sub nomine Aristotelis, quod Germanis in usu esse hodie quoque audivi. Barbaræ gentes ubique ferè & olim utebantur, & hodie quoque utuntur. Longum esset exempla recensere. De Geris Ovidius non uno loco, Tristium lib. 3. de Ponto lib. 1.

Quæ moris fevo gement ut vulnere causas, Omnia vipereis spicula felle linunt.

Romani quinertiam usi aliquando sagittis ejusmodi, ni Plinius de omni hominum genere loquutum fuisse intelligamus lib. 18. cap. 1. *Nos & sagittas unguinis, & ferro ipsi nocentius aliquid damus.* Porro in leg. Bajuvar. multò minor est multa, duodecim scilicet solidorum, etiam si quis non modo sagittam toxicatam emisserit, sed etiam si alium vulneraverit, tit. 3. cap. 6. Gregorius Turonens. lib. 2. *Sagittas tormentorum ritu effu-*

dere illitas herbarum venenis. Sidonius in panegyrico Majoriani vers. 406.

teretes pari explicat arcus.

Spiculaque infusum ferro latra venenum, Quæ feriant his mista semel.

D. Ambrosius de Tobia cap. 7. *Quasi serpens sagitta toxicata illis paululum procedens, tandem vitulus veneno procumbit; aut quasi piscis qui suscina fuerit insans, quocumque fugerit, vulnus vebit.*

10. **ADSALIERIT**] Suprà tit. XIV. num. 10. tit. XV. n. 4. tit. XVI. n. 1. & 2. Infra tit. XXXVII. n. 2. tit. XLIV. n. 1. Marculfus lib. 1. cap. 29. *Adsalisicis & graviter livorastis.* Vide Notas. Idem lib. 1. cap. 37. Vide Notas. Capital. lib. v. cap. 364. ex legib. Bajuvar.

TIT. XX.

De accusatoribus calumniantibus.
2. **VIII. DEN. &c.**] Ergo lege Salica calumniatori multa pecuniaria infligitur, lege verò Romana talio. Vide notas ad veteres formulas secundum legem Romanam cap. 29. Anastas. Bibliothecar. in Leone IV. pag. 293. & que ad eum locum notavi. Postea vero ubique ferè observari cepit in Gallia. Brito Philippid. pag. 324. *Quaedam autem in melius juri contraria mutati.*

Constitit pugiles, ut in omni talio pugna Sanguinis in causis ad panas exigat equas, Vitulus ut appellatur, sive appellatus eadem Lege ligaretur, mulari aut perdere vitam. Atrox enim extiterat apud idos habitus ut si Appellatus vitulus in causa sanguinis esset, Sex solidos decies cum nunquo solveret uno, Et sic impunis amissa lege maneret. &c.

Sed tandem sublatus est, & ad jus Salicum reditum; scilicet ut accusatores calumniari deprehensi multa pecuniaria & præterea in id quod interest condemnentur.

TIT. XXI.

DE MALEFICIIS] seu potius de veneficiis.

1. **HERBAS**] Vide Gregorium Turonens. pag. 491. veteres formulas incerti auctoris (sive Appendicem Marculfi) cap. 34. & notas. Id à medicina petitur, quæ remedia utplurimum ex herbis deducit. Vide Homerum de Machaone. Mautilius lib. 3. de medicina:

Et vita succos miscere salubres.

At magia ex medicina nata. Plinius lib. 30. cap. 1. Claudionus:

Pocula nec tristi gramine mista bibunt,

Virgilius Georg. 3.

Miscerantque herbas & non innoxia verba. Gratianus Imper. in l. 6. Cod. Th. de indulgentiis criminum: *Qui noxiis quæstia gramimibus, & diris immurmurata secretis, mentis & corporis venena composuit.*

3.] Gregorius Turonens. de miracul. lib. 2. cap. 44. & 45.

MALEFIC. SUPERFACT. EVE.] Nostris, *letter du sort.* Potrò jacere pro jacere non novum. Frontinus Agrimensor. pag. 57. de arboribus imminentibus, quarum fructus in fundum vicini decidunt.

CVM LIGATVRS] Tertullianus pag. 84. *In remediis naturalia plurimum, aliquid & ma-*

gia circumligat, medicina cum ferro & poculo occurrit. Idem de spectaculis: *Magicis devinationibus perfici.*

MISERIT] Mittere, pro ponere.

4. VT INFANTES HABERE NON POSSIT] *alio* Plin. lib. 29. cap. 4. ubi de Phalangio: *Vit ea annua est, quam solam ex omni atocio dixisse fas sit, quoniam aliquarum fecunditas plena liberis tali venia indiget.* Fal-litur verò Plinius. Apud Christianos certè abominandum illud est. Tertullianus, Minutius, Atro-bius. Idem Plinius lib. 27. cap. 8. *Faecunditatem restituere adeptam veneficis.*

TIT. XXII.

Credo non tam heic agi de dolore quam de pulsata verecundia & immodesta contrectatione & impudica. Vide Herodotum de legatis Per-farum apud Macedones.

3. SUPER] CVBITVM] Nam ut Tacitus ait, *partem vestitus superioris in manicis non extendunt, nuda brachia ac lacertos.*

4. MAMILLAM STRINXERIT] Ovi-dius:

Forma mamillarum quam fuit apta premi.
Injuriatum apud Romanos actio competit.

TIT. XXIII.

Argumentum est hic titulus scriptam esse le-gem cum adhuc paludicolæ essent Franci, cui usui ascus; & cum mare vel flumina accolerent in Belgio, ubi aque multa.

3. VEL ASCVUM] *Hodie nascon, vel as-con, alveolus cujus in paludibus frequens usus.* Vide. Rapini epigramma. Fortè heic ab utribus quibus flumina permealri saepe dictum est. Mar-cell. Notitia.

TIT. XXIV.

1. INGENVVS] id est, liber. Marculfus lib. 2. cap. 32. & Note. Gregorius Turonens. lib. 8. cap. 41.

ANNONAM] Gregorius Turonens. lib. 8. cap. 42. *Ita ut annonas, fenum, vimin, & quicquid reperire potuisset, &c.* Capitul. lib. 4. cap. 25. Glossæ: *annona, civisium.* Nam de annona militari agitur, sed ab eadem origine. Inde est *area annonaria*, leg. Burgund. tit. 23. cap. 2. qui annonam dederit servo fugitivo, leg. Longob. lib. 1. tit. 25. l. 25. annona ad caballos, Capitul. lib. 4. cap. 73. Vide lib. 1. cap. 112. 125. leg. VVilgot. lib. 12. tit. 1. l. 2. lib. 9. tit. 2. l. 6.

3. SCLVSAM] Cassiodorus Senator lib. 2. c. 19. *Univerſi Gothicis & Romanis, & his qui porubus vel clusuris præſunt.* Balsamon ad epist. Basilij ad Amphilocho. can. 55. *Clusura S. Basilij, ut tibi ad notandum ut apud Basiliensium, sic tibi ad notandum ut apud Basiliensium.* Translatio mar-tyrum Georgij, Aurelij, & Natalie pag. 47. *Ne forte eis improvisi aut legatio fraudulenta fiat, aut certè magis hostilis impetu superveniens custodiam ad sese viarum aditus continuè sata-gat obſervare custodias, atque ea permixtinè loca qua ab angustis tramite callis exclusas appellans.*

TIT. XXV.

1. SIVE CRINITVM] *Quilibet capillato-rum* in Edicto Theoderici R. cap. 145. *Decretum Childeberti R. cap. 3. ut nulus de crinosis.* Quod tamen abest à MS. regis, & s. p. Agathias tamen lib. 1. cap. 5. solos Reges Francorum cæsa-Tom. II.

riem prolixam gerere scribit, subditos omnes cir-cumtonfos esse, nec illis longiore comam con-cedi. Quod ita accipiendum censeo, ut Romanos tantummodo tonfos fuisse intelligamus, aut Reges quidem longam gestasse caesaricam, sed crinium flagellis discriminatam & optimè comptam, quod aliis non licuit. Capillati Alpium populi, Plinio. Inde & Comata Gallia eidem lib. 4. cap. 17. Ca-pilli apud quasdam gentes probro. Idem Plin. lib. 6. cap. 13. *Majores crines & indumenta pel-lium inhihentur.* ult. Cod. Th. de habitu quo uti oportet int. urb. Claudianus de quarto consulatu Honorij:

Ante Duceum nostrum flavam sparsere Sicambri Caſariem.

Idem de Bello Getico.

Crinigeri federe patres, pellita Getarum Curia, quos plagis decorat numerosa cicatrix. Sidonius lib. 1. epist. 2. lib. 3. ep. 3. lib. 5. ep. 13. Isidorus lib. 16. c. 13. *Iordanes in historia Gotth. Gregor. Turonens. lib. 6. cap. 24. lib. 8. cap. 10.* de vita patrum cap. 12. Claudianus in Eutroptium lib. 1.

Miliet ut nostris deconſa Sicambria signis.
Idem de laudibus Stiliconis lib. 1.

Ingentia quondam

Nomina, crinigeri flaventes vertice Reges.
Ibidem: *Nec ſua valenti*

Dextera duxisset rutilantes crinibus alas.

2. TOTONDERIT] Tondere, videlicet de-turpare, decusque capitis auferre. Ovidius:

Turpe pecus mulum est & sine crine caput.

Vnde decalvatio pena in leg. VVilgot. & Ca-pitul. Caroli M. De cura capillorum apud veteres, etiam apud barbaras gentes. Tertullianus de Pal-lio: *Nimidai etiam equis caſariatos juxta cutem tonſor, & cultri vertex ſolus immunis.* Franci verò specialiter capillum curabant, quo ſcilicet diſtinguerentur à Romanis ſubditis. Ferè olim Galli comati, capillati Alpium populi Plinio. Poſſet tentari hunc locum accipi debere de cleri-catu. Nam & tum Episcopi saepe inconſultis pa-rentibus comam juvenibus tondebant, ut ad cler-icatum eos aggregarent. Quidam & invitos ali-quando tondebant. Nam & saepe vis fiebat ut quis Clericus ordinaretur. Vide inſigne exemplum in epistola Paulini, que est inter epistolas B. Au-gustini ep. 35. pag. 145. *Nam ego eſſi à Delphino Burdegalia baptizatus, à Lempio apud Barcilo-nam in Hispania per vim inflammata ſubito ple-bis ſacratus ſum, tamen Ambroſij ſemper & di-lectiſſime ad ſidem nutritus ſum & nunc in ſacer-doiy ordine conſoveor.* Gregor. Turonens. lib. 7. cap. 31. *Quia invitum aliquando eum totonde-rat, inſians facultati ejus, quaſi Episcopi Cleri-corum heredes fierent, quod notandum, & ple-nius expendendum. Conciliis itaque id prohibi-tum est. Vide & Capitul. lib. 5. c. 212.* Prior tamen interpretatio magis aridet, ut quaſi de atroci injuria puero & parentibus facta agatur, cum decus capitis præcipuum coma fit, unde & Clericus comam alere ſynodis prohibeatur. quaſi in notam ſervitutis illud fieri videatur. Vide leg. Burg. tit. 6. num. 4. & diſcite.

TIT. XXVII.

DE ADVLTERIIS ANCELLARVM]

Ggg ij

Adulterium heic improprie cum ancilla. Vide l. 6. D. ad leg. Jul. de adulter. Sic accipitur apud Ambrosium de Abrahamo lib. 1. cap. 4. *Omne stuprum adulterium est; & quicquid in ea que non sit legitima uxor commissum fuerit, adulterij crimine damnatur.* Sic fortasse Gregorius Turonens. lib. 9. c. 37. *Et licet esset vorax cibi ac potator vini extra modum quam sacerdotalem cautelam deceat, tamen nullum de eo adulterium quispiam est locutus.* Sic etiam forte eodem lib. c. 34. in fine.

2. REGIS ANCILLA] In leg. Longob. lib. 2. tit. 9. l. 2. Rotharis Regis, mulier libera quæ se seruo conjunxit, potest impunè à parentibus, id est, proximis, occidi intra annum. Post annum licet Gualfredo Regis, aut actori, aut Sculdasio, ipsam in curtem Regis ducere, & intra pensiles ancillas constituere, id est, quæ pensum faciunt, & leg. 3. Luitprandi eadem de re: *Sit ancilla palatii, & ipse seruus similiter ad palatium replicetur; & filij qui ex eis nati fuerint, curti regie omnimodo seruiant.* Vbi quod palatium dixit, mox curtem appellat. Ancilla regia in legibus Ribuar. tit. 58. Ita Lindenbrogius, vel Tilij 60. num. 9. serui Regis passim, & fisci.

3. PVBELICE IVNERIT] id est, uxorem duxerit.

IN SERVITIO PERMANEAT] Suprà tit. 14. num. II.

4. CASTRETUR] Castrationis pœna seruo, non in adulterio tantum, sed & in furto, infra tit. 42. n. 4. *Castretur* caulis abscissione puniunt. Attalates pag. 63. Iuris Græco-Romani.

7. ANCELLAM ALIENAM] Foras nubere, Tertullianus ad uxorem lib. 3. *Foras nubere seruis suis interdicitur. Formariage in consuetudinibus nostris.*

TIT. XXVIII.

DE LIBERTIS DIMISSIS] De eo qui alienum seruum manumiserit.

I. ANTE REGEM PER DENAR.] Marcellus lib. 1. cap. 22. ubi nonnulla notavimus, & vetus instrumentum denariale Caroli Calvi adduximus ex tabulario S. Martini Turonensis. Vuilhelmus Heda in historia Episcoporum Trajectensium p. 249. n. 13. *Egiboldus natione Frisius unanimes omnium voto XIIII. Episcopus surrogatur in locum Odibaldi, vir non contemnenda vite, literis clarus, & ipsi Zuemiboldo Regi acceptus; qui ejus comitum famulam quandam dedit, ut lex Salica docet, in commutatione duobus mancipiis prius, & postea secundum legem Francorum denarium ejus excutiens, hoc modo servitutis vinculo liberavit, & donavit ingenuitati. Actum Nismagis, Synodus Lemovicensis MS. dicta tertia.*

IV. DENARIOS &c.] Quo casu nota libertatem manere, seu favore libertatis, seu quia ante Regem celebrata est, & multam tantum inferri cum peculio.

TIT. XXIX.

I. TINTINNV] Nonius, & Isidorus lib. 2. cap. 22. Phædrus libro 2. *Clarumque collo jactans tintinnabulum.* leg. Gotth. lib. 12. tit. 2. l. 2. Burgund. tit. 4. c. 5. Boiorum cap. 8. tit. 2. §. 1. Fortunatus lib. 2. de B. Medardo. Greges tin-

nibulatos dixi Sidonius lib. 2. ep. 2. VValafridus Strabo:

Mala fidem, tintinna sonant documenta saluto. Leg. VVifigoth. lib. 7. tit. 2. l. 11. leg. Burgund. Longobard. lib. 1. tit. 2. §. l. 31. Meminit & Ado Viennensis, Causa in bobus, ne in silvis aberrando amittantur; in equis præcipuè fagenariis, ut & hodie, & in mulis onerariis, quo tintinu mulceantur, & sono laborem leniant, in musica modum ita ferunt. Adeo musica brutis etiam imperat. Agatharchides lib. 5. de mari rubro cap. 30. *Oppulatur jâ audios iactois exvovs avocantur, ad duros 5 i&f&ctas in 5i d&pp&ras v&ditur, ituc 5 a&v ac&v& 4&f&os id&v& 5i&v&la.* Malè interpretes, ut tintinus horum fures arceat fugisque. Vide in historia Francor. de stragestate per tintinnum. Aimois. lib. 4. cap. 81.

3. SKELLAM DE CABALLIS] Scella, vel scilla, equorum citelliarorum tintinnabulum, qua voce Aquitani adhuc utuntur. Græcis *skellu*, cujus etiam furem in legibus Georgicis Iustinianus coercet. *Esguil* Tolosatis. Scillum pro tintinnabulo & nola vocat Petrarca in poematibus Italicis. Et Itali etiam hodie *squllare*.

8. SI VERO IN HORTO] Major pœna si arborum furtum in horto fiat, ut supra. Vide.

12. CVTELLVM] Vide glossas Agrinens. p. 172.

13. NAPINAM] Columella lib. II. cap. 2. Sic rapinam facere, id est, rapos serere, usurpatur in l. 88. §. matre. D. de leg. 2. Columella lib. 2. cap. 2. Cato rei rust. cap. 31. *Pic&avis nabins, locus naps confitus, ut monuit Ioh. Bellus amicus carillimus.*

16. ARBOREM INSERTAM] Servius Georgic. 2. vers. *Et saepe alerius, Sane insitas arbores ditionis, insertas vero causas aut fabulas.* Ovidius:

Firmaque adopivas possidet arbor operi. De adoptione Suetonius: *Inservus est eadem figura.* Vide auctores rei rustice.

29. SIGNATA] An de signo quod imponebatur ad limites notandos, qua de re Siculus Flaccus: *Si notate arbores in regionibus finales observabuntur, intuen&di sunt nota.* Leg. Longob. lib. 1. tit. 26. l. 3. *Si quis liber homo arborem ubi theclatura facta est, inter fines discernendes incidit.* Vide Respons. Papiani tit. 39. leg. VVifigoth. lib. 10. tit. 3. l. 5. Bajuvar. tit. XI. cap. 3. num. 2. Et ita Lindenbrogius putat, cujus sententia non accedo. Nam heic de finibus nullum verbum, & de anno quod additur contrarium evincit. Vide an huc faciat quod est in leg. VVifigoth. lib. 8. tit. 6. ult. l. 1. in legibus Boior. tit. 9. cap. 12. *Signum quod propter defensionem ponitur &c.*

31. RETE AD ANG. CAP.] *Hord* locus apud nos dicitur in flumine ubi retia tenduntur ad anguillas capiendas. Vide Martin.

32. TREMACLV] *Tramail.*

VERTVOLVM] *Verruul.*

CASAM ALIEN. TRAX.] Casam alienam trahere. Sic Gregorius Turonens. lib. 9. c. 35. *auferre villam.* Quamvis abolita sit Massurij Sabini sententia, qui putabat fundi furtum fieri posse, Infit. lib. 4. tit. 1. Trahere autem rapere est

& invadere, supra tit. 14. n. 5. Sic Hieronymus ep. 3. ad Heliodotum: *Marcomani trahunt, vastant, rapiunt.*

TIT. XXX.

1. LOCAVERIT UT HOM. INTERF.] Iuvenalis sat. 15. *Si stellas oculos majora ad crimina, confer Conductum latronem.*

TIT. XXXII.

NON de injuria tantum hic agitur, ut vulgo dicimus, sed de injuria que fit per convivia. Vide de judicio injurarum apud Athenienses.

1. CENITUM] Si fides glossæ apud Pithæum, cocles cenitus est. Sed veretur ne aliud heic intelligatur. Fortasse heic cenitus est eadem inflexione qua concagatus num. sequenti, is qui aliquando cæno & sordibus ad summam ignominiam perfusus est à populo. quod injuriæ genus apud Francos in usu. Vide l. 1. D. de extraordinar. criminib. §. 1. Ecclesiastici cap. 22. vers. 1. & 2. Auctor Erymologi: *Αρτίων δ' ἔστιν ἐπισημῶν ἀδελφῶν ἀνὰ χεῖρας ἐκδοθέντων. Alibi ibidem auctor: οἱ Ἀρτίων οἱ τῶν ἁγίων ἐκδοθέντων, ἀπὸ τῶν ἁγίων δ' ἐκδοθέντων. Vide Gregor. Turonens. lib. 7. cap. 14. leg. Longob. lib. 1. tit. 16. l. 8. ubi de sponsa: *Perversi homines aquam sordidam & stercoreatam super ipsam jactabant.**

2. CONCACATUM] Gallis *conchie*. Henos auribus; *cliard*, *conclai*. Scaliger ad Festum. Casaubonus ad Suetonium. Imò non de vitio corporis, sed de injuria ab alio illata. Glossar. Pithæi: *concacatum, sordidatum.*

3. VULPICVLAM] Herodes à Domino nostro ita vocatur Luce 13.

4. LEPOREM] timidum videlicet & fugacem. Græci proverbialiter, *ῥηδίνος λαγὸν ἔχει*. Annales Fuldenfes Carolum Calvum leporem vocant. Vide. Magnum certe apud Francos convicium fuisse hinc apparet quod fugam sibi exprobrari non patiebantur, quam dedecus extremum esse existimabant. De Gallis Elianus de varia historia lib. 12. *ἴσως δ' ἀρχαῖοι ἐπιζῶντες ὅτι φέρον, ἀπὸ μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀποστολικῆς καὶ ἀποστολικῆς προσηγορίας ἀποβέβηκεν.* Nicolaus Damascenus historiarum scriptor Augusto & Herodi acceptissimus à *εὐνομοῦ* apud Abbatem Maximum eclog. cap. 15. *Καὶ τὸ ἐπὶ ἀμάρτυ ἡγεμόνες, ἀρχαῖοι ἡρώδης τῆς κατωτάτης δ' αἰδοῦ φέρον. παραμυθίως δ' ἐκ τῆς ἡρακλῆος ἐπαγγελίας, μὴ τῶν ἀποστολικῶν ἀποβέβηκεν τὸς καταμύθους, ἵνα μὴ δυνάμει ἀποβέβη δ' ἡλιόταν φέροντες.* Strabo lib. 7. *ἀρχαῖοι ἐκ Κελδῶν ἀποβέβηκεν, καὶ ἀρχαῖοι τῶν οὐκ ἀποβέβηκεν, que tamen ridet Strabo. Idipsum de Francis nominatum affirmat Laonicus Chalcondyles histor. lib. 11. pag. 59. *Κελδῶν δ' ἡρώδης τῶν οὐκ ἀποβέβηκεν ἀπὸ τῶν οὐκ ἀποβέβηκεν, ἀπὸ τῶν οὐκ ἀποβέβηκεν, ἀπὸ τῶν οὐκ ἀποβέβηκεν, ἀπὸ τῶν οὐκ ἀποβέβηκεν, ἀπὸ τῶν οὐκ ἀποβέβηκεν.**

5. MERETRICEM CLAMAVERIT] Vide Conluetud. Campanie vet. p. 456. art. 45.

7. DELATOREM] Convicium illis temporibus non leve. Nam delatores, quibus alioqui premia magna decernebantur, & à Tiberio custodia legum dicti apud Tacitum, ni fallor, sub malis Principibus sæviebant. Plinius panegyrico: *Vidimus delatorum indicium quasi grassatorum,*

quasi latronum. Itaque id genus hominum omnes adversari, detestari, unde infamia; et si initio bono publico essent introducti, ut & accusatores, quemadmodum Cicero in Verrem plenè tractat. Martialis: *turba gravis paci &c.* Postea ex consuetudine fraudis & calumnie etiam Principibus exosi. *Execrabiles nuntiatores* dicuntur qui fisco deferunt, l. 4. Cod. de delatorib. lib. 10. Itaque calumniantes ferro puniti; l. 5. eodem, & illis aliquando lingua evulsa, l. 2. Cod. Th. de petitionibus & ultro datis & delatoribus. Atque adeo in bonis causis si idem delator tertio fuerit, capite punitur, l. 12. 13. 28. Cod. Th. eodem, quod scilicet jam deferendi studium quasi artem exorere videatur. Vnde apparet delatoris nomen in convicium transisse, quemadmodum latronis. Convicium est & injuria aliquem delatorem appellare, l. 3. Cod. de injuriis. Denique l. Græca, 7. Cod. de delatoribus statuit eum qui tyrannos deferat, *μὴ δὲ πλουσίῳ κωλύειν*, sed calumniatorem. Non tamen eo factò delatio abolita; transiata ea in palatinos, qui obtentu officij posterioribus Rom. imperij temporibus impune grassati sunt, l. 7. Græca. & l. 2. Cod. eodem. Tacitus lib. 4. *Sic delatores, genus hominum publico exitio reperitum per premia eliciebantur.* Delatores strangulantur Capitul. lib. 7. cap. 177. *cis lingua capulatur; aut convictis caput amputatur, ibidem cap. 360.* Male glossæ interlin. Thuan. delatorem hoc loco interpretantur *mendacem vel latorum, seu raporteur* apud nos.

TIT. XXXIII.

DE VIA LACINA] De via clausa, infra eod. tit. n. 3. supra tit. 15. num. 4. Vide leg. Ribuar. tit. 82. Vide Agrimenfores pag. 125. & in glossa Rigaltij.

1. IMPINXERIT] Vide glossar. Agrimenfores pag. 180.

3. CLAYSERIT] Hieremias thren. cap. 3. *Conclasti vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit.*

TIT. XXXIV.

SINE CAUSA LIGAVERIT] Additur sine causa, id est, innocentem. Alioqui licebat unicuique furem aut alium quemlibet reum privata auctoritate comprehendere & ligare, ut postea à judice condemnaretur. Quod si vel ipse qui ligaverat vel alius eum solvisset, pœna legitima multabatur leg. Ribuar. tit. 73. Nam & privati tenebantur latrones insequi in sua vicinia. Decretum Childeberti cap. 12. & 13. decretum Chlotarj cap. 16. Locus Taciti de alea notatus à F. Pithæo nil ad rem.

3. ROMANVS] In præfat. leg. Burgund. in præfatione edicti Theodorici: *Barbari Romanique.* Vide Notas ad Marculfum lib. 1. cap. 40.

4. SI AVTEM FRANCVS] Observa minorem pœnam in Franco, ut supra cap. 15. Aliud in leg. Ribuar. ubi majore multa Ribuarius quam Romanus damnatur. Sic in decreto Childeberti n. 7.

TIT. XXXV.

1. AVT CELAVERIT] Ergo aut de regia venatione generali, vere aut autumno, ut in annualibus vetustis, (quod vix credo) aut de quadam venatione quam in communij Franci facie-

bant, quemadmodum de quibusdam populis Aristoteles narrat, & Itineraria recentia.

2. CERVVM DOMESTICVM] Infitur, lib. 2. tit. 1.

SIGNVM HABENTEM] Id est, nolan. Ita enim campanæ Ecclesiarum vocabantur.

AD VENATIONEM FACIENDAM MANSUEFACTVS] Fortasse ut quemadmodum aucupes illice utantur, ita & cervis cicuribus Franci venando uterentur, quo ceteros attrahere possent. Nam memini me uspiam legisse ejusmodi venationis modum. De anatibus qui alios inducunt in decipulas in Pisonibus docuit Belius.

4. CERVVM QVEM ALTERIVS CANES] Contra Iustinianus Infit. lib. 2. tit. 1. §. Illud questum.

TIT. XXXVI.

1. VEL RETORTAS] Leg. Ribuar. tit. 43. & 72. n. 1. 3. Constitution. Neapolitanæ: *Tortam vel virgam de nemore incidere*, lib. 3. tit. 38. cap. 4. Italis *ritorta*. Proverbum vulgare, *la reborre vant mienx que le fagos*, cum appendix rem ipsam excedit. Docuit Belius.

2. HERPICEM TRAXERIT] Varro lib. 4. *Irpices regula cum pluribus dentibus, quam item ut planstrum boves tradunt, ut eruant qua in terra sunt*. videlicet ad occandum. Id notaverat Iac. Cujacius, nobis *herce*, quasi *herpce*. à *ἕρπει*, xxi. Euripides Cyclope.

3. POSTQVAM IN CVLMVM ERIGITVR] Vide Ciceron. de senectute.

4. POSSESSIO EST] Agrimensores pag. 299. *Possessiones sunt agri late patentes, publicæ privatique, quos initio non mancipatione, sed quisque ut possit occupavit, unde & nuncupati. Fundus dicitur quod in eo fundatur vel habilitatur patrimonium*. Confer. Siculum Flacum pag. 4. Inpp. Arcadius & Honorius in l. 11. Cod. de Episcop. & Cleric. *In Ecclesiis que in possessionibus, ut fieri adjolet, diversorum, vicis etiam, vel quibuslibet locis sunt constituta, Clerici non ex alia possessione vel vico, sed ex eo ubi Ecclesiam esse constituerit ordinentur*, & reliqua, que vide. Iornandes de rebus Getic. p. 2. *Traprobane quoque in qua exceptis oppidis & possessionibus dicunt munissimæ urbes &c.* Inde possessores in Cod. Th. & apud Cassiodorum, *Honoratis possessoribus & curialibus*, ad differentiam inquilinorum & colonorum, cujusmodi erat ferè plebcula. Originem inde ducere libet quod major pars agrorum fuerit publicata, cum devicta fuit à populo Rom. quæcunque provincia. Itaque agri publici, proprietatis reipublicæ; possessio, privati. Id aliquatenus colligo ex Ciceronis *Agraria* 2. *Qui agrum Recentoricum possidem, vetustate possessionis se, non jure, misericordia Senatus, non agri conditione defendunt. Nam illum agrum publicum esse sciuntur, sed moveri possessionibus, amicissimis sedibus negant oportere*. Vide adsignatio agrorum quæ militibus fiebat, ex ejusmodi agris fiebat; ne quis putet proprietarios pullos. Suetonius lib. 1. cap. 38. *Adsignavit agros, sed non continuos, ne quis possessorum expelleretur*. Iurisconsulti de agro militibus adsignato: *Modico honoris gratia possessori dato*. Sed discutendum amplius, nam aqua adhuc hæret.

Vide tit. 43. num. 7. Symmachi notas p. 288.

TIT. XXXVII.

8. MEDIETATE COMPOSITIONIS] Vide tit. 65. n. 1. 2.

LEGEM INTELEXERIT] Tit. 38. prox. in fine.

TIT. XXXVIII.

1. NON INTELEX. SECVND. LEG.] Suprà tit. prox. in fine.

TIT. XXXIX.

DE VESTIGIO MINANDO] Vide Gregor. Turonens. de gloria confessor. cap. 81. De creationem Clotarij n. 2. 16.

VESTIGIVM SEQVENDO] Livius lib. 1. de Hercule & Caco: *Ipse vestigia querentem dominum eò deductura erant, averfos boves eximium quemque*. &c. Iamblichus apud Photium num. 94. persecutionem Rhodanes & Synonidis à Dama Enucho factam memorat, & pag. 239. *ἔχοντες τὰς ἐξουσίας ἐξουσιάζουσιν, καὶ οὐκ αὐτῶν ἀλλὰ τῶν θεῶν ἐξουσιάζουσιν*. Inde investigare & *ἀνέχεσθαι*.

ADHAMIRE] Vide notas ad veteres formulas (sive Appendicem Marculfi) cap. 1. *Adhamire* ab affirmare, ut putat Belius, infra tit. 49. Vide Glossarium Pithœi ad Capitularia, ubi adferuntur versus. Sed fallitur Pithœus, dum jurare exponit, quod ipsi versus ab illo adducti evincunt. *Molt les oyffez arramir, serement faire & soy plevir*. Vbi diversa videntur adhamitio & sacramentum. Fortè illud quod vernaculè dicimus *arrer*, ab arra data. Instrumentum Terboldi apud Pithœum ad hunc locum.

SOLEM CVLCAYERIT] Infra tit. 42. n. 9. & 52. n. 2. *adjuratus*. Capitul. lib. 5. cap. 303. *De hominibus ecclesiasticis seu fiscalibus qui non erant adjurati quando in Cenomanico pago fuimus*. Anglo-Saxonice *Andagar*.

TIT. XL.

3. SPADATVM] id est, spadonem factum, seu castratum, infra n. 13. Horum equorum Germanicis gentibus frequens usus, quod sint laboris & æstus patientissimi, maxime verò in bellis. Ammianus Marcellin. lib. 17. de Quadis & Sarmatis in ea Sarmatiæ parte quæ secundam prospectat Hannoniam: *Equorum plurimi ex usu castrati; ne aut seminarum visu exagitati vapentur, aut in subsidis ferocientes, prodant hinnitu denfere vellores*. Equi ita mutili hodie ex Sarmatia & Ungaria in Gallias adducuntur multi, unde communi nomine originis ejusmodi *Vngres* vocamus.

8. POLEDRVN] Pullum equinum, alias *puledrum*, quæ vox integra Italis usurpatur, *Puledro*, *Poutre* Ronsardo & Anioeto de femina, *Poudreau* de masculo.

13. ADMISSARIVM] leg. Alaman. tit. 69. Varro de re rust. lib. 2. cap. 2.

SPADAVERT] id est, spadonem fecerit. Iac. Cujacius Spadones autem à Spada Perisæ urbe, in qua primi cunuchi facti, si Stephano fides: *ἑστὰ δὲ ἐν τῆς πόλεως, ἔστιν ἡ πόλις ἐν τῆς ἀπὸ τῆς ἰωνίας γένου*. Concilium apud Theodonis villam: *Si quis Presbyterum calumniatus fuerit & spadaverit*. Alio capite; *Si quis Presbyterum malè trahaverit & spadaverit*. Anton. Augustinum emendat. Gratiani lib. 2. dialog. 11. legendam censet *spathaverit*. Malè vulgò *spassaverit*.

TRIAEN COMPONAT] Sic vetus codex Thuani. Legendum *triente*: nisi legas *triene*. De *triente* vide Gregor. Turonens. de gloria confessor. cap. 109. & alibi. vet. formul. Lindenbrogij 143.

TIT. XLII.

4. **ET IN IPSO SUPPLICIO**] Supplicium pro tormento, ut infra num. 3. 8. Anianus in Caij epitome apud Aleandrum pag. 9. b.

CASTRATUR] Vide Sigonum de regno Italix lib. 6. ad annum 933. pag. 139. Castratur autem servus in adulterio supra tit. 27. num. 4.

8. **VIRGAS PARAT. HAB.**] Fustuarium supplicium Senatori lib. 4. epist. 10. Nam in leg. Burgund. tit. 6. num. 11. *acceptis ccc. fustibus damnetur*. Ita leges ille interpretantur quod alie frequentius dicunt *ccc. aut cxx. ictibus*. Vide pactum pro tenore pacis Dom. Childeberti & Clotharj R. art. 6. supra tit. 13. num. 1. Gregor. Turonens. lib. 1. cap. 41. *Monachos ad malitiam cogi jubet, nolentes fustibus precipit verberari*. cap. 34. *tandem fustibus caditur quoad usque patretur exanimis*. Vide Victorem Vitic. pag. 7. 14. 21. 31. 36. Sed ibi de flagellis; quæ sunt diversa. Vide l. 1. Cod. de cursu publico lib. 12. & diserte.

MINIMI DIG. GROSSIT.] Caroli Calvi admunitio apud Pistor an. dccc. lxxv. cap. 15. *Si verò servi ecclesiastici, aut Comitum, aut vassalorum nostrorum hoc facere presumpserint, quia in prefato Capitulari continetur ut sexaginta ictibus vapulent, & hac occasione indiscreti homines modum in disciplina non faciebant, constitimus fidelium nostrorum consensu atque consilio ut quorumcumque coloris & serui pro hoc convicti non cum grossa fuste, sed nudi cum virgis vapulent; & in civitatibus atque vicis seu villis Episcopi per suos ministros vel Presbyteros providentiam hanc cum reip. ministris accipiant, nec in hac causa modus disciplina transgrediatur.*

ET SCAMN. PARAT.] Tormenti & questionis genus Turcis etiam nunc in usu quod cum homines tendat, equuleum possumus appellare. Nam & medici unum ex instrumentis quibus utuntur ad ossa componenda scammum vocant. Celsus lib. 8. cap. 20. de femore luxato: *Etiannum valentius intenditur membrum super scammum, cui ab utraque parte axes sunt ad quos habent ille diligantur; qui ut in torcularibus converstrumpere quoque, si quis perseveraverit, non solum extendere nervos & musculos possunt*. Hippocrates docuerat *trici asperum*. Tensionem ad trocleas vocat Gregor. Turonens. lib. 5. cap. 49. quem vide lib. 6. cap. 8. & 35. lib. 7. cap. 32. Vide Magnum de tintinnabulis; & Gallonium. Abdias suppositivus lib. 9. pag. 110. b. *Rex iratus iussit eum extensum torqueri & casum recludi carcere*. Martyrolog. Noxkeri 1v. id. Martij pag. 792. *Apud Nicomediam B. Petri martyris iubente Diocletiano, eo quod de suppliciiis martyribus irrogatis (nam unus erat ex sodalibus Dorothei & Gorgonij martyrum, qui in cubiculo Regis erat) liberius caneretur, in equuleo suspensus, & flagris toto lanatus corpore, aceto & sale perfunditur*. Idem idib. Martij de S. Matrona, quæ ancilla erat: *in scammum extenta atque ligata, Gre-*

gor. Turonens. lib. 5. cap. 28. *ad stipitem extenta*. Amnuan. Marcellin. lib. 14. *Eusebius verò obiecta fidentius negans; suspensus in eodem gradu constantia stetit*. Vide notas Lindenbrogij pag. 22.

14. **NOCTES**] Vide notas ad Marculfum (sive ad Appendicem Marculfi) cap. 2. Id quia nox esse prior. An verò quia non à dite oriundi, ut Cæsar; sed à septentrione, ubi hyems ferè continua & longæ noctes, ut ab ea dici parte denominarent ex qua plurimum apud eos constabat. Et si in compensationem longiores dies iidem illi habuerint. Inde Cimmericorum fabulam fluxisse reor, & quod N. Paulus etiam fabulatur de tenebrarum regione. Quamquam, nisi fallat memoria, illi Haythonus Armenius concinat, plenius discutendum. In legib. Canuti R. cap. 10. *Post duodecim hyemes*. Anglo-Saxones numerasse annos per hyemes palam est, ex quibus annus illis constabat. Bajuvarij per autumnos numerabant, l. Bajuvar. tit. 7. cap. 19. num. 4. Adde Iuvenalem Satyr. 6. *Quinque per autumnos*. Servius ad eclogam 1. *Post aliquot aristas; quasi rusticus per aristas numeret annos*. *Aux baux; neuf années & neuf canillettes*.

TIT. XLIII.

1. **BARBARVM**] Gregorius Turonens. lib. 3. cap. 15.

2. **SOL. DC.**] Marculfus lib. 1. cap. 18. cum Notis. Paulus V Varnefr. lib. 3. cap. 31. *Data est redemptio pro capite uniuscujusque vivi solidis sexcenti*.

IN TRVSTE DOMINI.] *Anstrutio* in cod. reg. Marculfus lib. 1. cap. 18. cum Notis, ubi *tristem, id est fidem*. Decretio Clotarj R. cap. 3.

6. **CONVIVAM REGIS**] Suetonius in Vespasiano cap. 2. Martialis lib. 9. epig. 93. Marcellinus lib. 15. Senator lib. 1. cap. 45. lex Burgund. tit. 38. n. 2. Claudianus in Eutropiem lib. 2.

Clavo quod nobilis ortu

Conviva est domini.

Iornandes de rebus Geticis cap. 33. de Berimundo: *Suscipit est cum filio suo à Rege Theoderico honorificè nimis, adeo ut nec consilio suo expertem nec convivio faceret alienum*. Gallicè *convivial*. Vetus cod. Jac. Aug. Thuani habet, *in convivium*.

7. **POSSESSOR**] Vide supra ad tit. 36. num. 4. & Gregor. Turonens. lib. 5. c. 28.

TIT. XLIV.

1. **CONTUBERNIO**] Sidonius lib. 3. epist. 9. *Inter armatos inualtuosos, virtute, numero, contubernio contumaces*. Ita emendavi. Marculfus lib. 2. cap. 16. Contubernium autem heic non est auxilium, ut male Lindenbrogij, sed cæcus est, manus, quo per turbam vis heret, quod nomen inde deductum esse opinor quòd contubernium extrema & minima centuriæ particula erat quæ ducem haberet, cui præerat decanus, sive caput contubernij. Vegetius lib. 2. cap. 8. & 13. apud Cæsarem & Suetonium passim. At si quis decem virorum cæcum cõgisset, turba erat, & de vi tenebatur, l. 4. §. 2. D. vi honorum raptor. Vnde & ibi Barolus ex decem populum constare existimavit. Et si diligentius hoc caput legis Salicæ

discurias num. 3. novem in contubernio ordine terno assignari inveniunt. Porro qui convocata seditione villas expugnaverint, lege Julia de vi publica tenebantur; & qui hominem obfederit, includerit concursu & turba, l. 3. §. 2. l. 5. D. ad leg. Jul. de vi publica.

4. MEDIETAS SOLVATUR] Medietas tantum compositionis, & pœna minor in Romano aut liberto occiso à Francis.

TIT. XLV.

2. PLVSQVAM SEPTEM] Equitas summa. Turba enim potius esse videtur quam convivium. Inhumanum autem fuisset ab uno in turba commissum ceteros luere. Aufonius in ephemer. Sex enim convivium

Cum Rege iustum; si super, convivium est. Regem convivij intelligit, ut sint numero septem. Convivium vocatur, vociferatio multorum incondite clamantium. Capitolinus in Vero: Septem convivium, novem vero convivium. Varro apud Gellium lib. 13. cap. 11. Plures esse non convenit, quod turba est turbulenta. Arcestratus Syraculius vetus Poeta in rapsodijs apud Athenæum lib. 1. pag. 3. non amplius quam quinque convivas admittit:

Ποτε ἢ μῆν ἄλλος ἔσται ἀπέθλην ἑσπέριον, Ἐσθλα δ' ἢ ἑσπε, ἢ ἑσπεριος ἢ ἑσπεριος. Ἡ δὲ αὐτὴ γὰρ πρὸς αὐτοῦ, ἢ δὲ ἢ δὲ αὐτὸν Μισοφύλιος ἀποκαλεῖται οὕτως ἑσπεριος.

Apud itaque alludit Arcestratus ad tentorium sub quo unum decem hominum contubernium. Vide Vegetium. Quamquam in Platonis Symposio viginti fuerint convivar.

TIT. XLVI.

1. TRES HOMINES] Infra tit. lvi. num. 4. 10. PARENTILLAM] Vide infra tit. lxi. ubi nota ex Iornande. Fortunatus pag. 99. Iuncta parentali culmine Roma fuit.

Leg. Burgund. tit. 85. art. 1. Capitolinus in Gordiano: Duxit uxorem filiam Mithrii glottissimi viri, quem causa eloquentia dignum parentela sua putavit, & Praefectum statim fecit.

II. CAUSA QVAE INDE ORTA EVERIT] id est, pœna solemnium non servatorum. P. P. MS.

TIT. XLVIII.

DE AFATOMIE] Forma est & modus possessionis transfereudæ ex causa possessionis. Videantur veteres formulæ incerti auctoris / five Appendix Marculfi / cap. 19. 20. 43. 57. & legis Romanæ cap. 15. Edictum Theodorici R. cap. 53. Tres sufficiant cives, dummodo vicini scientibus impleatur corporalis introductionis effectus. Vide ex consuetudinibus nostris Raguellum pag. 507. in verbo saisine. Videatur Andegavensis consuetudo, & acta possessionis. Traditio in donationibus necessario requirebatur. Vide l. 1. Cod. Th. de donationibus in verbo Abscessu donavit. l. 8. cod. Adfatimire, & adfatimus, leg. Ribuar. tit. 71. pag. 28. edit. Til. epitola adfatimæ. Vet. form. Lindenbrogij 50. pag. 523. donatio est, ut videtur Francico Pithæo.

TIT. XLIX.

INTERTIARI] Franc. Pith. gloss. Capitularium: interitus sequester. Et interitus interitus. Glossæ

Latino-Græca: sequester, interitus, interitus, interitus. Capitul. lib. 3. cap. 46. lib. 6. cap. 214.

1. ADHRAMIRE] Adhramire, supra tit. xxxviii. Capitul. lib. 4. cap. 29. quod caput tribuitur Pipino Regi Italiae in leg. Longob. lib. 1. tit. 25. l. 76. Et quod in Capitul. lib. 3. cap. 58. in titulo dicitur de sacramentis in palatio adhramitis. in veteri MS. capitulorum apud Aquas an. 1x. sic exprimitur, de sacramentis in palatio faciendis. Sed hoc parum ad rem facit. Hoc autem caput Imp. Karolo tribuitur leg. Longobar. lib. 2. tit. 55. l. 20. Vide formulas veteres cap. 1. 2.

CARBONARIAM] Gregor. Turonens. lib. 2. cap. 8. Nithardus lib. 2. Quamobrem cum paucis Karolus hoc iter accelerans ab Aquitania Carificum venit, & à Carbonariis & infra ad se venientes benigne suscepit. Mox cum Lotharius à Lodhuvico reverteretur, & omnes citra Carbonarias ad illum venissent, Mofa trajecta ratum duxit ut Sequanam usque procederet. Idem lib. 4. pag. 366.

TIT. L.

4. SUPER IPSOS TRES] Tres tantum conjuratores gravius reliquis puniuntur; quia cum reo tres præcipue puto proximiores affirmabant, reliqui tantum probabant. Id patet ex formula vet. incerti auctoris 19. ubi tres alorij & duodecim conlaudantes. Lege autem Alaman. tit. 6. solus reus conceptis verbis jurabat, ceteri probabant. Vide notas ad Marculf. lib. 1. cap. 38. & ad Appendix. cap. 29.

TIT. LI.

2. NOLVERINT VENIRE] De testibus cogendis agitur hoc capite, qui nolunt testimonij dicendi causa in judicio fistere, quo nomine olim Athenis actio prodita. Iul. Pollux lib. 8. Λογομαχία ἢ ἔσθ' ἡ δέστυς ἢ ἡ μαρτυρία ἐπινοησάμενος, ἢ ἡ τῶν κριτῶν τῶν μαρτυρίων ἀναμάρτυρος. ἢ ἢ ἢ μαρτυρίας μαρτυρίας, ἀναμάρτυρος ἀναμάρτυρος. ἢ ἢ ἢ μαρτυρίας μαρτυρίας, ἢ ἢ ἢ μαρτυρίας μαρτυρίας, ἢ ἢ ἢ μαρτυρίας μαρτυρίας, ἢ ἢ ἢ μαρτυρίας μαρτυρίας. Quod & jure Romano observatum, ut inviti testimonium dicerent in causis criminalibus tantum, l. 4. §. 8. & 19. De testibus. Ex constitutione vero Iustiniani Græca, l. 16. Cod. eodem, etiam in civilibus causis coguntur inviti testes esse.

TIT. LII.

2. ADMALLIARE] Vide infra ad tit. 113. Sic infra; vel admallatum secundum legem Salicam. Tit. l. 111. d. 1. secundum legem habeat admallatum. Inde fortasse hamallus supra tit. xliix.

SOLEM CVLCATVM] Solem occasum, quæ scilicet suprema tempestas observabatur, ut infra tit. lxiix. Gregorius Turonens. lib. 7. cap. 23. ubi nos quædam concessimus non aliena. Vnde & apud Marculfum lib. 1. cap. 37. solfatire. Romanis quoque idem usitatum fuisse fidem facit lex 11. tab. Illud ipsum significare videtur Homerus Odysf. 11.

Κείνη ἡμέρα πάλιν ἀναλυσθεὶς ἀέρας, quibus verbis tempus vesperi designavit, & πῦρ ἐν τῷ ἐσθλατῶν ἑσπεριος, ut Scabo interpretatur lib.

lib. 1. Vide supra tit. xxxix. infra l. iv. & l. x. Speculum Saxonicum lib. 3. cap. 40. Iuvenalis sat. 13.

Hæc nota pars scelerum que castos Gallicis urbis Vique à lucifero donec lux occidat audit.

Normannis hodie *clameur couchée*. Quod supra est, *Solem ei collocet*, & infra, *Solem collocatum*. id est diem constitutum, *jour assigné*, unde *adjourner*, diem dicere. Sol pro die. Archilocus, & ex eo Ronfardus.

SINGVLAS ADMONIT.] *Tria edicta*, P. P. MS. *Pour chacun défaut*. F. Pithæus. *Doublement & tiercement*, in ordinationibus Regis.

ADIATIVVM] Vide notas ad Marculfum lib. 1. cap. 37. & Appendic. cap. 22.

RACIMBERGOS] Glossæ interlinear. *judices*.

PRETIATVM] Preciari apud Cassiodor. lib. 2. cap. 22. Sic depretiari Tertullian. adversus Marcion. lib. 1. cap. 6.

ADPRETIATVM] Leg. Alamann. tit. 75. *Item optimam vaccam quatuor tremisses licet adpreciare*. Capitul. lib. 5. cap. 366. *Si quis alterius caballo aut bovi vel cuiilibet quadrupedi unum oculum excusserit, adpreciet illud pecus quid valet, & tertiam partem componat*. Quod caput desumptum est ex legib. Bajuvar. tit. 13. cap. 8. pag. 87. edit. Tila.

3. GRAFIO] Glossæ interlineares, *Comes*. CERTA RATIO DOMINICA] Vetus cod. Thuan. *certè*. Vide supra tit. 1. num. 4. & 5.

NEQUE MITT. VT CVM IVST.] *Refus de faire justice*. Infra tit. l. x.

TIT. LIII.

Vide leg. Ribuar. tit. 53. pag. 26. edit. Til. & tabul. S. Dionysij in fol. min.

1. GRAFIONEM] Paulus VVarnefr. lib. 5. cap. 36. pag. 303. Vide notas ad vet. formulas (live Appendicem Marculfi) cap. 7. Iudex fiscalis dicitur in textu leg. Ribuar. tit. 55. pag. 29. edit. Til. *Si quis iudicem fiscalem, quem Comitem vocant, interfecerit, d. c. sol. multetur*. Deinde quia illa fœda exigebant leg. Ribuar. cap. ult. exactores regij dicuntur à Suggesto loco à Fr. Pithæo allato. Ideo autem mihi videtur dici iudex fiscalis Comes, ad differentiam magistratum municipalium. Illi enim etiam tum iudicabant, ut patet variis ex locis, præcipuè ex Gregor. Turonens. lib. 1. de miraculis cap. 33. *Decretum est sententia primorum urbis*. Sunt & multa hujus rei alia exempla. De Comitibus autem vide notas ad Marculfum lib. 1. cap. 8.

GASACHIVM] Glossæ interlinear. cod. Thuan. *causatorem*.

TIT. LIV.

DE REPRESENTATA] De rebus creditis. nostris, *De prest.* Optatus lib. 3. pag. 35. b. *Præcedente terrore creditores periculis vallabantur; & qui pro prestitis suis rogari meruerant, metu mortis humiles impellerentur in preces*. Iuretus ad Synmach. pag. 263. 264.

TIT. LV.

1. ANEVM] Examen aquæ ferventis, leg. Visigothor. lib. 6. tit. 1. c. 3. Adnuntiatio Tom. II.

Caroli Calvi apud Pistas an. dcccclxiii. cap. 20. *Si colonus vel servus inde reputatus fuerit, aut iudicio Dei inde examinetur; aut si convictus fuerit, hoc ut supra diximus unde mensuram adulteravit perdat, insuper & virgine nudo corio tæpulet*. Capitul. lib. 4. cap. 13. Erat & aquæ frigida iudicium, de quo Gregor. Turonens. lib. 1. cap. 69. & 70. de muliere adulterij à marito accusata, quæ Lugduni sententia iudicis in Ararim probationis causa demerita est. De utroque Hincmarus de divortio Lotharj & Thetbergæ ad vi. interrog. SEXTA INTERROGATIO. *Quidam dicunt nullius esse auctoritatis sive credulitatis iudicium quod fieri solet per aquam calidam sive frigidam neque per ferrum calidum, sed ad inventiones sunt humani arbitrij, in quibus sæpe per maleficia falsitas locum obinet veritatis, & ideo credenda esse non debent*. HINC MARVS.

*Christianitas ex antiquo, qua inter alia est & agenda iudicia, sanxerit & frequentavit iudicium quod fit per aquam &c. Et paulo post; Quapropter fieri aquam igniam ad hæc duo copulata in unum indaganda iudicia, illud videlicet quod jam per aquam factum est, & illud quod per ignem sciendum est, licet sint pro temporum varietate disparia, sed unum sunt operationis mysterio, in quibus sancti liberantur in laes, & reprobi puniuntur additi Ecclesie, quam designavit arca diluvij, creditur tradidisse auctoritas &c. Deinde: Constat nimirum, ut inquirunt, quia in aqua ignita coquantur culpabiles, & innoxij liberantur incolli, quia de igne Sodomitico Lot iustus evasit iniustus &c. Vide quæ apud Hincmarum post hæc sequuntur pag. 350. & pag. 357. *Aut sacramento aut Dei iudicio expurgato &c. Eodem pertinet quod refert Gregor. Turonens. de miracul. lib. 1. cap. 81. de alteratione Presbyteri Arriani cum Diacono catholico pro fide catholica: Accenditur ignis, aneus superponitur, fervet valde, annulus in unda ferventi projicitur &c. Insignis locus, & qui omnino legem Salicam illustrat, & vetustissimam ejusce iudicij formam docet, ut & de gloria confessor. cap. 14. Videndus idem Gregorius historiae lib. 2. cap. 1. de S. Briccio Turonensi Episcopo. De ignitis vomeribus varij meninere. Leges vet. Capitula, Ivo Camotensis, Burchardus, Pithæus, & Iuretus. De aliis quoque purgationum generibus, juramento, duello, pane hordeæco, castro, crucis, nos quædam scripsimus. De ferro candenti vide Georgium Logothetam pag. 41. ubi etiam de duello. Additur de purgatione ferri igniti: *Ὅσο ἐστὶ τῆς ῥοπαλῆς κατὰ δούλο, βασταξὶς ἢ ἀναβῆσει ὁ ἀρκετι*. mox dicitur cum qui ex barbaris originem ducit, barbarico iudicio uti debere. Vide & N. B. Eadem de re Pachymerius lib. 1. Cantacuzenus lib. 3. cap. 27. Hæc omnia iudicia reprobat Ecclesia. Agobardus contra scripsit pag. 287. De aquæ iudicio videndus item Adhemarus, & ex eo Simondus ad Goffridum. Porro nostra memoria paucis abhinc annis solebant iudices reos malefij accusatos mergere, pro certo habentes incertum crimen hæc ratione pateferri, quod scelus merito secundum Ecclesie canones amplissimi ordinis decreta resercent. Sic accipio Nithardum, dum ait Gerbergam ut veneficam aquis**

Hhh

prafocatam, quia felicit rea fuiſſe merſione apparuerat. Vnde fortalle,

Et quos nafcenes explorat gurgite Rhenus. leg. Longob. lib. 1. tit. 33. cap. 1. Si quis ſervum alienum ſine voluntate domini ſui in ſacramentum miſerit, aut manum in caldaria mittere fecerit. Aneum pro aheno. Vide Ezechielem 24. Aneum in quo eſt argo &c. Salvianus pag. 252. Inſta tit. 67. num. 1. Aneum portare ubi ſtris concinunt. Pactum Childeberti & Clotarij num. 4. Ad aneum provocatus manum intenderit. In Decretione Clotarij num. 8. Ad ſortem veniat, aut ad plebeium promovetur. Fortè legendum eſt, aneam, non plebeium. Tit. LIX. Inſtā: Vi per aneum aut per compositionem ſe educeret.

TIT. LVI.

2. SAGIBAR. QVI PVER R. EVER.] Ille qui judicia Regis exequabatur. Vide leg. Burgund. de VVitalcalcis tit. 76. edit. Til. Saiones apud Caſſiodorum. Sed tamen hi judicabant. Inſtā verſ. 4. viri/agi. P. P. MS.

4. MALLOBERGIUS] id eſt, locis reſtis, inquit Belius, quia ſtatutum eſt conſtitutionibus Caroli M. ut locus mali ſub tecto foret. Capitul. lib. 3. cap. 57. lib. 4. cap. 18. in fine. La Cour de Maubergeau à Poitiers.

SAGIBARONES] Viroſ etate & ſapientia maturos interpretor, quibus controverſas definiendi facultas erat, adeo ut nec poſtea ab his Comes ſeu Graſio appellari poſſit, quemadmodum heic ſtatuitur. Periti ſcilicet legum, quos poſtea homines legales dixerunt; quorum & conſuetudinario veteri jure non minima auctoritas in plerique cauſis, ut apud Mattheum Paris & alios paſſim videre eſt. Illud ipſum eſt quod Judicium civium vocat Gregor. Turonenſ. lib. 7. cap. 47. Dehinc & ex hiſ delecti videntur qui legis Doctores in Adhemari Chronico, ſub Ludovico Balbo, cujus particulam edidit Pithæus ſub nomine Fragmenti hiſtorie Aquitanice, de Vulgino Aquitanice Duce, qui contra Nortmannos Martiliacum caſtrum conſtruxit, ibique miſit Robertum Giſdebertum legis doctum, (al. peritum) & amicum ſuum fideliffimum nomine Ranulſum, ſecitque eum Vicecomitem ſuum. Adrevaldus de miracul. S. Benedicți lib. 1. cap. 25. Viſum eſt Miſſis dominiis placitum Aurelianis mutare. Venientes igitur ad conditum locum magiſtri & judices, utraque ex parte acerrimè decertabant. Aderant namque legum doctores tam ex Aurelianenſi quam ex Vaſſinenſi provincia &c. In diplomate Pipini Majoris domus pro S. Dionyſio: Vhicunque eorum juſtitiā invenimus, ſicut prædeceſſores noſtri, ſeu Comes palatii noſtri, vel reliqui legis doctores judicaverunt. Prima pars hujus vocis, ſagibarones, ad ſaiones accedit; de quibus paſſim Caſſiodorus, leges VViſigothor. & Concilia Toletana.

PLVS QVAM TRES ESSE N. DEB.] Suprà tit. XLVI. num. 1.

ANTE GRAFIONEM] qui cum ſeprem judicet, ſuprà tit. LII. num. 2. Sagibarones verò numero tres.

TIT. LVII.

Vide ſuprà tit. XVII. de ſepulchro violato.

3. PONTICVLVS] Moſ antiquè ſepultu-

ra; de qua, & de poſitione columbar, vide Paulum VVarneſridum lib. 5. cap. 34.

4. SVPER ALIVM] Sic intelligo Sidonium lib. 3. epiſt. 12. Quid plura, jam niger ceſpes ex viridi, jam ſupra antiquum ſepulchrum gleba recentis. Nec audiendus Savaro pag. 203, ad verbum torſi latrones; tamquam illi ſpoliandi mortuus cauſa ſepulchrum violafſent. Nam verus erat ſepulchrum avi multo antè mortui. Videliſ epiſtoſam.

5. EXPOLIAVERIT] Turonenſ. de gloria confeſſor. cap. 62. Francisus Pithæus ad verbum Corpus jam ſepulchrum. & tit. XVII. B. Baſilius: Πες τις καυλωμένη pag. 286. καυλωμένη eſt cinerum vel cinerum ut dicitur, cum cinerum non eſt cinis, nec cinerum ut dicitur, nec cinis, ſed cinis eſt cinis, ſed cinis eſt cinis.

B. Ambroſius de Nabutha cap. 1. Eruderat pauper poſt tumultum; & ſi cognoviſſe egentem arguerent. Serice veſtes, & auro intexta velamina, quibus divitiis corpus ambiit, damna viventium, non ſubſidia defunctorum ſunt. Lunge 1, 14. 5. 5.

de religioſ. & ſumpt. funer. Vbi de ornamento Gregor. Turonenſ. lib. 8. cap. 21. leg. VViſigothi. lib. 11. tit. 2. l. 1. Boiorum tit. 8. c. 4.

Vide Savaronem ad Sidonium pag. 161. Lindembrogium ad Ammianum Marcell. lib. 16. Quintilianum declamat. 373. Paulum Diaconum lib. 4. cap. 49. Sidonius lib. 3. ep. 3. Nec elutiſ veſtimenta, nec veſtitis ſepulchra tribuebant, joffe ſic mortuiſ talia juſta ſolventes. l. 14. 5. 4. D.

de religioſ. l. 29. de in rem verſo. Proprie tamen ad poenam heic ſubjectam attinet l. 3. 5. 7. de ſepulchro violato. Vide locum & l. ult. de auro argento mundo. Laſtantius lib. 2. cap. 4. Amobius lib. 7. Moſ ille in vulgo obſoletus, in ſciberibus Epitaphiorum & Presbyterorum retinetur. Vide Gravamina de Alliaco à P. Avenionenſibus. Vide Novell. 19. Leonis ſapientis, Photium Nomican. tit. 13. cap. 23. tit. 19. cap. 27. l. 2. Cod. Th. de ſepulchro violat. l. 5. Cod. eod. l. 3.

7. 8. Cod. Th. de indulgentiis criminum, Valentiſ Novellam de ſepulchro. Concil. Toletan. IV. can. 45. Savaronem ad Sidon. pag. 211.

VVARGVS] Gloſſe interlin. Thuan. deſertus. Vide leg. Ribuar. tit. 87.

HOSPITALITATEM] Hoſpitalitas Francorum. Videatur lex Burgund. Ioseph. lib. 4. cap. ult. pag. 109. Heic eſt aqua & ignis interdictio. Sic inſtā tit. LIX. Panem dederit aut in hoſpitium collegerit.

TIT. LIX.

1. QVI EVM ADMALIAT] Suprà tit. LII. n. 1. admallatus. leg. Ribuar. tit. 52. 3. Conjurare debet quod enim ad ſtudem legitimum admallatum habet. in edit. Til. tit. eſt 54. num. 4. pag. 19. Marculſus lib. 1. cap. 21. admallandum proſequendū hincque. Notè ibidem. leg. Ribuar. tit. 52. num. 3. pag. 54. & tit 53. n. 1. edit. Til.

ETIAMSI VXOR EIVS] Vxor recipiens maritum punitur.

TIT. LX.

1. EGO VOS TANGANO &c.] *Dény de justice*, ut supra de Grafione tit. 111. Vide præfationem leg. Burgund. P. P. MS.

CAUSATOREM] Gregor. Turonens. lib. 10. cap. 9. *Causatorum accessit*. lib. 9. cap. 3. *Exponeus causas*. lib. 10. cap. 4. *Causatus cum socio*. Decretio Childeberti R. num. 12. *Causator Centenarium cum centena requirit*.

TIT. LXI.

DE CHRENECRVDA] de cessione bonorum.

1. NEC SVBTVS TERRAM] *Theaurum* aut quid aliud denotat.

DE TERRA ILLA IN PVGNO] Vide leg. Alaman. tit. 84. *Tollat de ipsa terra, quod Alamanni Curfodi* (alias Zurb) *dicunt*. Videantur vet. formula cap. 19. & Notæ. Mos Germanicus, de quo Plinius accipio lib. 22. cap. 4. Sed & apud Romanos quid non dissimile observabatur, de cespite &c.

VLTRA SVAS SCAPVLAS] *Quasi pro derelicto* habent. Verè enim relinquimus ea quibus oculis & anticam corporis partem retrahimus, & posteriora tantum ostendimus. 3. Regum cap. 14. *Projicere post corpus suum*.

CAMISIA] Eginhartus: *ad corpus camisiam lineam & feminalibus lineis induebatur*. Additio Capitul. Ludovici I. cap. 22. *Alioquin hoc omnino provideat ut camisas duas & unicus duas & cucullas duas & cappas duas unusquisque monachorum habeat*. Victor Vitensis. lib. 1. *De palliis altaris, pro nefas, camisas sibi & femoralia faciebat*. Beda in Martyrologio x viii. Kal. Ianuar. *De ipsis palliis altaris camisas sibi & femoralia faciebat*. Quæ sumptit ex Victore proculdubio. Hieronymus episc. ad Fabiolam de veste sacerdotali: *Solent, inquit, militantes habere lineas, quas camisas vocant, sic aptas membris suis & astrillas corporibus &c.*

DISINCTVS] Hodie quoque bonis cedentes zonam solvunt; & zonam abicere pro bonis cedere vulgò apud nos usurpatur. Porro heic agitur de cessione bonorum.

DISCALCIATVS] Vide de calceis lib. Ruth. Calceus in scripturis nota dominationis. Psalm. *Extendam calcamentum meum super Idumeam*. Ad calcamentum pertinet, nescio an huc faciat, quod scribit Gregor. Turonens. in vita B. Leobardi & B. Venantij, *prisco Gallia ritu usitatum esse ut annulus porrigeretur sponse, unaque osculum & calcamentum*. De calceis Plutarchus in Theseo. Discute.

DIGER EST] Regius cod. 2. *dederit*. Atqui nil dedit cum bonis cedat, nisi legas *dedit*, aut illi scripserint *dederit* pro *dedit*, cum certum sit satis malè ne dicam pessimè latinis auctoribus esse. *Legerem indigenes est*. Vid.

PER COMPOSITIONEM] Alibi in eadem lege, *Per compositionem se educere*, infra lxxvi. num. 1. & 2. *compositionem quam infra patriam facere debuit*. Leg. Longobard. lib. 1. tit. 2. l. 10. *de compositionibus qua ad palatium pertinent*.

TIT. LXII.

DE ALODE] Alode aviatica hereditas dicitur. Tom. II.

tur in leg. Ribuar. tit. 56. alià 58. p. 32. edit. Til. in fin. tit. Vide Decretionem Childeberti R. num. 1. *Aviaticum in constitutione Contradi*. In legib. Longobard. lib. 3. tit. 8. l. 4. *nepos est non hereditas; quamquam ibi malè accepisse videatur Lindenbrogius pag. 1360. de alode*. Vide notas ad Marculfum lib. 1. cap. 2. & 12. ubi plura. leg. Bajuvar. tit. 2. cap. 1. n. 4. (in Lindenb. edit. 3.) edit. Til. pag. 31. leg. Bajuvar. tit. 17. cap. 2. (sic Lindenbr.) Til. 3. pag. 105. leg. Ribuar. tit. 56. (sic Lindenbr.) Tilio 58. pag. 30. Vide item leg. Angliorum tit. 6. pag. 483. ubi de exclusione feminarum agitur. Et alia capita omnino cum hujus tituli capitibus componenda Capitul. lib. 1. cap. 126. *ex beneficio suam familiam nutrire faciat, & de sua proprietate propriam familiam nutriat*. Moz: *Si in beneficio aut in alode annonam habeat &c.* lib. 3. cap. 20. & cap. 81. *Quomodo eadem beneficia condita sint, aut quis de beneficiis suo alodem comparavit vel struxit*.

6. SED AD VIRILEM] *Dum extiterit*, leg. Ribuar. tit. 58. Idem apud Athenienses scriptum: *Κελεύει τὸ νόμιμον ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τὸ νόμιμον ἀπὸ τοῦ μητρὸς, καὶ τὸ νόμιμον ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τὸ νόμιμον ἀπὸ τοῦ μητρὸς*. Demosthenes in oratione *περὶ Μακάρτων*. Vbi illud quoque observare est, separationem quodammodo paternorum bonorum fieri. Ideo idem Demosthenes in oratione *περὶ Δωροφίλου*. *Ἐπὶ τῷ δωροφίλου, ὁ πατὴρ τοῦ δωροφίλου τὸν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ μητρὸς ἀπέδοκεν, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀπέδοκεν, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ μητρὸς ἀπέδοκεν*. Quod scilicet perpetuò obtinebat cum de legitimis hereditatibus agebatur. Lex verò Salica etiam in paterna hereditate. Idque olim apud Armenios observatum Iustinianus sustulit Novell. 21. Sic Ribuar. tit. leg. Ribuar. tit. 58. Sic Saxones leg. Saxon. tit. 39. Sic Angli vetustij leg. Angliorum tit. 6. Sic olim Hebræi, unde refertur Iobum cavisse testamento ut filia cum fratribus portionem ferrent. Iob. cap. ult. Vide Marculfum lib. 2. cap. 12. Institut. tit. de legitima agnator. success. §. *Ceterum: Præ plerunque hereditates ad masculos confluerent*. Videndus Philo de vita Mosis pag. 468. *ὅτι τὸ νόμιμον ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τὸ νόμιμον ἀπὸ τοῦ μητρὸς*. & pag. 469.

TIT. LXIII.

DE PARENTILLA TOLL.] De modo ejurandæ cognationis.

TOLLERE VVLT] Propter onera inimicitiarum, vindicandæ mortis, & juramenti. Vt hereditas proximis, sic per multa onera sequuntur. Onera proximorum apud Athenienses, quæ mercede quadam hereditatis rependebantur. Vide Demosthenem in oratione *περὶ Μακάρτων*.

1. PARENTILLA] Iornand. de regnorum successione pag. 11. *parentela conjuncti*. Vide supra tit. 46. num. 10.

TIT. LXIV.

DE CHAROENA] Vet. cod. Thuan. *charoena*. Sic cod. Expilij.

1. PER VIM] Cod. Expilij, *Per virtutem*.

TIT. LXV.

DE COMPOSITIONE HOMICIDII] Tacitus de Germanis: *Luitur homicidium certo armentorum aut pecorum numero*. Vide leg. Sco. Hhh ij.

torum in lib. *Regiam maiestatem*. Huc respicere videtur Salomon Proverb. 6. v. 35. *Nec suscipiet pro redemptione dona plurima*. Sic apud Africanos. Leo African. part. 2.

TIT. LXVII.

1. STRIÆ] Hincmar. de divortio Hlotarij & Tetberge ad 15. interrogat. *Quidam vestibus carminatis induebantur vel cooperiebantur; alij autem cibo à fortiaris demerati, alij vero tantum carminibus à strigis fascinati, & quasi enervati effecti reperti sunt; quidam autem à lamiis sive genicibilibus feminis debilitati &c.*

TIT. LXVIII.

CABALLO EXCORTICATO] MS. Expil. decotato. Apud nos vtilissimi qui equorum morticina decotant, & ferè intestibiles.

1. CABALLVM ALIENVM] An vivum, an mortuum? Puto mortuum, quia corium domini est.

DECORTICAVERIT] Decorticare supra tit. 29. num. 10. *eschcher*. In cod. MS. Lescurij & Expilij *decotaverit*, id est, caudam abstulerit & deturpaverit.

2. SI VERO NEGAVERIT] Inficiationis crescit, ut in lege Aquilia.

TIT. LXIX.

1. DE PRAMO] Mos Germanicus. Tacitus annal. l. p. 31. *Truncis arborum autefixa ora*. Gregor. Turonens. lib. 9. cap. 19.

3. SI QVIS CAPVT HOMINIS] Vetusissima Gallorum hæc observatio, auctore Posidonio; quamque à Romanis veritam, ut docet Strabo, Franci rursum intulerunt. Strabo lib. 4. *Ρεγοσι δ τῆ Ἀσολῆ (aliàs τῆ Ἀσίῃ) & ὁ Βάσκαρος, & ὁ Ἰσπανός, ὁ τοῦ περὶ τὴν Ἰνδὴν ἀνατολὴν ἀνατολῆς, ὁ δὲ τῆ Ἰνδίας ἀνατολῆς, τὸς κρητικὸς τῆ πελοποννησιακῆς ἐν τῇ ἀνατολῇ τῆ ἰσπανίας, ἀνατολῆς δὲ περὶ τὴν Ἰνδὴν τῆν ἀνατολῆν, ὁ δὲ τῆ πελοποννησιακῆς, ὁ δὲ τῆ Ἰνδίας ἀνατολῆς, ὁ δὲ τῆ Ἰνδίας ἀνατολῆς, ὁ δὲ τῆ Ἰνδίας ἀνατολῆς*. Apollonij Tyrij historia apud Phorium: *Decollabatur, & caput ejus ad fastigia portæ suspendebatur*. Venationum certè notas & ferarum captarum capita nobilium valuis affigi hodieque mos est, ex illo veteri & immani, ut verisimile est, descendens. Manilius lib. 4.

Habet hoc studium, postes ornare superbas Pellibus, & captas domibus presigere prædas, Et pacare metu silvas, & vivere rapto.

INIMICVS SVVS] Franc. Pithæus de eo qui in duello vicit interpretatur. Sed pace ejus dictum sit, non ita accipiendus hic locus, sed de inimico & faidofo, ut tum loquebantur. Licebat enim privatas inimicitias armis persequi, & inimicos qui aliquem ex agnatione sua occiderant aut malè mulctare, aut impune occidere.

IN PALO MISERIT] Vide Gregor. Turonens. lib. 9. cap. 19.

TIT. LXX.

De repudiis, seu de sponsalium dissolutione, leg. Alaman. tit. 53. *Componat eam quod desponsavit & dimisit, cum quadraginta solidis*. Et cum duodecim sacramentalibus juret, cum quinque nominatis & septem advocatis, ut pro nullo virio

nec tentatam eam habuisset, nec vitium in illa invenisset, sed amor de alia eum adduxit ut illam dimisisset & aliam habuit uxorem. Nec dif simile quod veteri jure Romano observabatur. Servius Sulpitius lib. de dotibus apud Gellium lib. 4. cap. 4. *Qui uxorem dulturum erat, ab eo unde ducenda erat stipulabatur eam in matrimonio dultum iri. Qui daturus erat, iidem spondebat. Is contractus stipulationum sponsionumque dicebatur sponsalia. Tunc qua promissa erat, sponsa appellabatur; qui spondebat dulturum, sponsus. Sed si post eas stipulationes uxor non dabatur, aut non ducebatur, qui stipulabatur ex sponsu agebat, iudices cognoscebant, Iudex quomobrem data accepta non esset uxor quaerebat. Si nihil iusta causa videbatur, litem pecunia affirmabat, quantique interfecerat eam uxorem accipi aut dari, eum qui spondebat aut qui stipulatus erat condemnabat. Quod observatum scribit ad id tempus quo civitas universo Latio lege Julia data est. Eadem & Neratus de nuptiis. Vide Aristotelem politic. lib. 2. cap. 4. l. 1. Cod. de sponsal. l. 2. Cod. de repud. l. 2. D. de divort.*

TIT. LXXI.

EXTAT hic titulus num. xcviij. in cod. reg. 2. & 9. 2. quem ab omnibus abesse scribit Pithæus. Huc facit Speculum Saxonicum lib. 3. art. 1. *Edificia prædiorum seu villarum propter nullam aliam injuriam succedi seu ad terram publicam debent nisi in ipsis fuerint virgines aut mulieres violenter oppressæ, aut post factum irroducta. Tunc enim domus illa per jus condemnatur, si non, ut juris est, excusentur. Postquam condemnata jam fuerint adificia ejusmodi, si reus postmodum absolvitur ab aditione, destruita jam adificia non excusantur, quia ea à reatu non excusantur cum jure fuerint excusanda. Verum cum ejusmodi condemnatio jure fiat, & Romanis quoque legibus in crimine majestatis non sit ignota, palam est non de hac condemnatione legem Salicam heic agere, sed illud quale sit, mihi incomperum esse ingenue profiteor. Suspicio tale quid heic designari quod in Arabia solitum fieri & *casenator* appellari scribit Vlpianus l. 9. de extraordinar. criminibus. Fortasse & ad terminos effoslos, limites exaratos, arbores terminales evulsis referri potest, de qua re Edictum Theoderici R. cap. 104. Fortasse & ad clausum agri aditum, qua figura & condemnare portam, pro obtinere & occludere vulgò dicimus. Sed hoc divinare est.*

1. CONDEMAVERIT] Formul. vet. Lindembrog. 38. pag. 521. *Vi nullus ex vobis jam dictum Abbatem, vel ipsum monasterium, nec homines, nec res suas quat ad presens habere videtur, vel in antea Christo propositio à bonis hominibus ibidem contractum fuerit, nullus inquietare, nec condemnare, vel aliquid de rebus suis minuere omnino presumat. Sed ibi de iudicibus loquitur. Putarem condemnare esse damnum dare, endammager la terre d'aurny. Sic in leg. Burgund. tit. 48. num. 3. Ceterum si aut brachium ejusque, aut sibia supradicto ordine fracta, & evidens fuerint debilitate damnata.*

NOTÆ

AD NONNVLLAS CONSTITVTIONES

ANTIQRVORVM REGVM.

Pg. 17.
c. 1.

CVM NOSTR. OPTIM.] De his nonnulla ad Marculf. lib. 1. cap. 25. adnotavimus. Olympiodorus apud Photium, *ἢ ἡ Περὶ τῶν ἱερῶν ἢ κασιγιῶν ἐπιγραφῶν ἐκαστοῦ, ἢ δὲ τὰ ἐκαστοῦ ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς.*

c. 2.

ATTINIACO] Locus est durante secunda Regum nostrorum dynastia percelebris. Palatium quippe fuit in quo plerique conventus habiti. Vita Ludovici Pij: *Dominus Rex conventum generalem coire iussit in loco cui vocabulum est Attiniacus &c.* Ibidem indictum placitum à Lothario apud Nithardum lib. 1. Rodulfus quoque Rex Francie (inquit Frodoardus ad an. dccc cxxiv.) placitum tenuit apud Attiniacum; ac tandem cum Carolo Rege federe Remis inito, Attiniacum reddidit an. dccc cxxix. Vicus est in ultimis Rhemorum finibus cis Mosam situs, qui antiquum nomen hodie retinet *Attigny*. Heic verò omnia quotquot vidi exemplaria, Reg. Oiscl. 7. 2. non *Attiniaco*, sed *Antonaco* habent, quod etiam editio Tillij nominatim exhibet. Est autem *Antonacum* oppidum ad Rheni fluentia Romanis notissimum; cujus meminit Itinerarium *Ethici*, quod vulgò Antonino adscribitur. Notitia imperij occidentalis sub dispositione ducis Moguntiacensis Præfectum militum Acintensium Antonam locat. Quod etiam Alemannis à Iuliano creptum, mantionibus deinde instructum, & mœnibus reparatis ornatum fuisse narrat Ammianus Marcellin. lib. 18. Regum tandem Francorum palatium fuit, & sedes eorum qui Væstria aultrafiæ seu Francie orientali imperarent. Fortunatus lib. 10. carm. 12.

Antonacensis castelli promptus ad arces

Inde propè accedens, sarcina pergo ratis.

Mox: Denique dum præsunt Reges in sedibus aula,

Ac mensæ officio præstantia festa colunt,

Retibus inspicitur quo salmo fæscæ levatur,

Ei numerat pisces, cum sit in arce sedens.

& cetera quæ sequuntur. Quibus verbis eleganter publici conventus solemnibus diebus à Regibus nostris haberi soliti describuntur. Calendis Martij ut plurimum primæ familiæ Reges conveniebant. Festis postea diebus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes celebrari placita moris erat. Quæ occasione lubet heic ascribere Roberti R. diploma B. Dionysij monachis concessum. *In nomine sanctæ & individua Trinitatis. Robertus divina ordinante clemencia Rex Francorum semper Augustus &c.* Curtem itaque nostram cum in ipso castello haberemus, ut nos ab inquietudine ipsius Ecclesiæ & fratrum ibi Domino famularum longe faceremus, Deo & glorioso protectori nostro S. Dionysio ex consensu Archiepiscoporum & Episcoporum quorum nomina subscripsit navimus,

& optimatum Francorum, placuit serenitati nostræ ab hodie & deinceps remittere ut solemnem curiam, hoc est, in natale Domini, in theophania, in Pascha & in Pentecoste, neque nos neque successores nostri in ipso castello ulterius ullo modo præsumamus celebrare. *Data VIII. Kl. Februar. Indiil. xi. anno 1. regnante Roberto Rege glorioso.* Vnde & judiciarij conventus (Parlamenta vocabant) quater in anno, in natali Domini, in purificatione, Pascha & Pentecoste, haberi soliti. Sed ut ad Antonacum revertamur, castellum est ad Rhenum non longè à Confluentibus, Coloniae parit, *Andernach* vulgò vocant, quæ vox cum non longè ab *Antonaco* ablit, proximior est *Amernac*. Sic enim illud ipsum castrum, de quo sermo est, annales Fuldenses vocant sub an. dccc cxxvi. *Hiladovicus* (Germanie Rex) quadam nocte se subtraxit de castris, & Rheno flumine transiit, in castello *Aternaco* cum suis confedit.

AVIATICAS RES] Alode, supra tit. LXII.

3. PER PRÆDICAT. EPISCOPOR.]

Sic synodus Aurelianens. III. cap. x. *Illud etiam adiciendum esse credidimus, ut in Episcopi discussione consistat de his qui in civitate sua & territorio consistunt, & tali sunt ordine faciatis, utrum ignoranter ad illicita conjugia venerint, an per contumaciam quæ sunt interdicta præsumserint &c.*

EXCOMMUNICATVS EVERIT] Synodi Aurelianens. III. anno 26. regni ejusdem Childerberti cap. x. *Non prius ad communionem recipiantur quam incesti adulterium separatione sanaverint.* Synodi Turonica II. cap. xxi. *Quandiu in tanto versatur scelere, à Christiano coetu atque convivio & Ecclesiæ communionem privabitur.* Itaque cum Charibertus Rex uxoris suæ forem connubio junxisset, à B. Germano Parisiensi Episcopo communionem privatus est cum uxore. Gregor. Turonens. lib. 4. cap. 26. Id impune antè fecerat Chlotarius Rex. Idem Gregorius lib. 3. cap. 6. De anathemate vide Lindembrog. pag. 1353. S. Ioh. Chrysost. *ἢ ἡ πρὸ τῶν ἀδικησάντων τῶν ἁγίων ἢ ἁγιωσύνης.* Ibid.

DE PALAT. SIT EXTRAN.] Excommunicationis effectus ad temporalia.

4. TRICENARIA LEX] Theodosij junioris. Valentinianus Novell. lib. 2. tit. 8. *Humano generi profunda quiete prospexit.* & tit. 12. ubi Anianus. Procopius de bello Vandalico lib. 1. pag. 94. *ἢ ἡ τῶν Παναγιῶν, ἢ τῶν ἁγίων ἢ ἁγιωσύνης, ἢ τῶν ἁγίων ἢ ἁγιωσύνης, ἢ τῶν ἁγίων ἢ ἁγιωσύνης.* Ibid.

Hhh iij

ἡμετέριον αὐτῶν ἀνεκείσθαι ἢ ἐν τῷ ἀνακτορικῷ ἔδαρῳ:
ὡς μὲν ἐν τῷ 1. c. 1. ἡμετέριον αὐτῶν ἀνεκείσθαι, ἢ ἐν τῷ 1. c. 1. ἡμετέριον αὐτῶν ἀνεκείσθαι, ἢ ἐν τῷ 1. c. 1. ἡμετέριον αὐτῶν ἀνεκείσθαι.
 Populorum ἀρχὴ δὲ ἀνεκείσθαι, ἢ ἐν τῷ 1. c. 1. ἡμετέριον αὐτῶν ἀνεκείσθαι. Edictum Theoderici R. cap. LXIX. *Tricennalis legis saluberrimum constitutum.* Leg. VII. sigothor. lib. 10. tit. 2. l. 3. & l. 4. *Tricennalis ergo transcurso temporum cum jam sic constanter inoleverit in negotiis actionum ut non jam quasi ex instructione humana, sed veluti ex ipsa rerum processisse natura videatur.* Constitutio Chlotarij MS. Vide synodum Aurelian. III. cap. XII. ubi tricennaria tempora Ecclesie quoque obtare scribitur. Id postea immutatum, & quadraginta annorum prescriptione contra eam opus est. Vide Cod. de triginta vel quadraginta ann. prescript.

7. BANNIVIMVS. Vide notas ad Marculf. lib. I. cap. 40. & Lindenbrog. pag. 1362.

AD AENEVM PROVOC.] Vide tit. 55. legis Salicæ.

INVOLAVERIT] Nostris *voter*. Optatus lib. 4. *De involato gremio.* Et infra: *Possessio Dei est turba fidelium, ex quo cotidie fur diabolus capit aliquid involare.* Iuvat sic recensere plurium vocum nostrarum origines, quas barbaras aut novitias plerique existimant. Vet. Glossar. *involare, furor, involo.* Hygenus fab. 201.

ICC. ICT. ACC. FLAGELL.] Vide infra ad tit. XIII. leg. Sal. Flagella porro aliud ab ictibus in l. 2. Cod. Th. de cursu publico. Vide Philonem contra Flaccum pag. 998.

DECRETIO CHLOTHARII] Hæc constitutio pars superioris esse videtur, pacti scilicet inter Childebertum & Clotharium initi, tum quod pactum illud, quod antecedit, sine congruenti & epologo careat, tum quia pacis fœdus dicitur, neque tamen ulla pacis mentio, de qua in fine hujusce constitutionis agitur vers. 17. ut ex MS. supplevimus, & versic. 17. Itaque cum præcedenti conjungi debet.

CONLVDIO] Marcell. lib. 18. & 30. Symmach. lib. 1. ep. 5. lib. 3. ep. 20. & 50. lib. 4. ep. 36. Majoriani Novella de episcopali judicio. Edictum Theoderici cap. 114. Decretio Childeberti supra cap. 7. Leg. Bajuvar. tit. 8. cap. 6. l. 111. Cod. de juridict. Glossæ: *Conludium, casus vocat.* Alij: *compactum, collusio.*

VESTIG. COMPROB. LATR.] Infra

vers. 16. *Si quis ad vestigium minandum.* Vide leg. Salic. tit. 39.

TRVSTIS ADQVIRAT.] Quid trustis heic c. 1. Ad PLEBIVM] i. e. *anenum*, seu *intium*, ut in MS. Nam de sortibus heic agitur & purgationibus.

ATRIO ECCLESIAE] Vide Concil. Toler. XII. c. 10. can. *Diffinitio*. 35. caus. 17. qu. 4. Ivon. part. III. c. 121. Capitular. lib. 1. cap. 134. lib. 4. cap. 13. 28. lib. 5. cap. 155. 156. Vide titul. in utroque Cod. de his qui ad Ecclesias confugiunt. Sozomenum lib. 5. de Stilicone. Homiliam S. Chrysofomi de sacerdotio pag. 549. Leo Mariscan. lib. 3. cap. 26. *Atrium ante Ecclesiam, quod nos Romana consuetudine paradisum dicimus.* Vide notas Lindenbrogij ad Pauli Diaconi historiam Longobardorum.

QVIB. ATRIA CL. NON SINT] Concil. Toler. XIV. triginta passus tribuit. Vidi constitutionem Honorij MS. ubi quinquaginta passus tribuuntur.

ARPENNIS] Vide notas ad veteres formulas (sive Appendicem Marculfi) tit. 50. Agrimensor. pag. 297. Pontanum Origin. lib. 6. pag. 579. Gregorius Turonens. lib. 11. cap. 6. *Vnum stadium habet aripennes quinque.* Leg. Bajuvar. tit. 1. cap. 14. num. 2. ubi dicitur *arpentum*, leg. VII. sigoth. lib. 8. tit. 4. l. 25. & lib. 4. tit. 1. l. 14.

CONTENTIO EXCVSATVR &c.] Veter. codex MS. ita habet. *Omnium rerum excusatio reddatur futurum, aut si de pretium domino reformetur. De fiscalibus, ut contra dominum censuum pro tenore pacis habemus, ut in truste electi Centenarij ponantur, pro quorum si aut tale de atque sollicitudine pax prædilla servetur. Et quia propitius Domino inter nos germanitatis caritas indisrupto vinculo custodiatur, Centenarij inter communes provincias licentiam habeant latrones persequi, vel vestigia assignata minare, & in truste qua defecerit, sicut dictum est, causa remaneat; ita ut continuo capitale ei qui perdidit reformare festinet, & latronem qui perquirat: quem si in truste perinvenit, me dictatem sibi vindicat &c. ut supra cap. 11. quod ejusdem codicis auctoritate trajectum inde auferri & heic legi debet.*

OMN. RER. EXC. REDD.] Videatur synodus Auteliani, l. c. 3. 4. & 5. Variar. formular. cap. 22. & Notæ.

Pag. 15. c. 4.
 Pag. 16. c. 6.
 Pag. 19.
 c. 1.
 c. 2.

Pag. 18.
 c. 8.
 Pag. 11.
 c. 11.
 Pag. 11.
 Leg. On.
 c. 11.
 Leg. On.
 c. 11.
 c. 11.
 c. 11.
 c. 11.
 c. 11.
 c. 11.

